БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилетиигеН

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң, ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы.

1952 декабрь 24 СРЕДА № 249 (2679)

ӨРТЭЭ 20 КОП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

«Улустар аразынга тайбыңны быжыглаары дээш» деп делегейниң Сталинчы шаңналдарының талазы-биле комитетте (1 арын).

Совет Эвилелинде (1 арын).

В. Соболь.—Социализмниң кол экономнуг хоойлузу (2 арын).

С. Бадаа.— Район Совединиң сессиязы (3 арын).

Х. Күнгаа.—Үндүрген шиитпирниң күүселдези дээш демисежир (3 арын).

Редакцияга чагаалар (3 арын).

Улустарның тайбың камгалалының Конгрези (3—4 арыннар).

Марксизм-ленинизмниң классиктериниң чогаалдары венгр дылда (4 арын).

Герман Демократтыг Республиканың улус ажыл-агыйының чедишкиннери (4 арын).

Кореяда болуушкуннар (4 арын).

АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ЧЕР-ЧЕР СОВЕТТЕРИНГЕ СОҢГУЛДАЛАР

Ажылчы чоннар депутаттарының чер-чер Советтериниң соңгулдаларынга бүгү чурт белеткеп турар. Россия Федерациязының ажылчы чоннар депутаттарының край, область, округ, район, хоорай, көдээ болгаш суур Советтеринге соңгулдаларны РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыы-биле 1953 чылдың февраль 22-де, воскресеньеде чорудар деп доктаатынган. Ол хүнде Украин, Белорус болгаш Грузин ССР-лериниң чер-чер Советтеринге, март 1-де—Латви болгаш Таджик ССР-лериниң чер-чер Советтеринге соңгулдалар болур.

Бистиң хөй националдыг социалистиг күрүневистиң акы-дуңма найырал-биле болгаш чогаадыкчы күш-ажыл-биле катышкан улустары политиктиг болгаш күш-ажылчы көдүрлүүшкүннүң үезинде соңдулдаларга уткуштур чоруп турар. «ССРЭ-де социализмниң экономнуг проблемалары» деп эш Сталинның генийлиг чогаалы-биле, партияның XIX съездизинге ооң чугаазы-биле, съездиниң төөгүлүг шиитпирлери-биле олар сорук кирген. Бистиң күчүлүг Төрээн чуртувус бодунуң күштериниң чечектелишкининде туруп турар болгаш коммунизм тургузуушкунунда улам-на чаа чедишкинни чедип ап турар. Коммунистиг партия болгаш совет күрүне бистиң чуртувустуң экономиказының хөгжүлдезин ажыл-агыйның бүгү адырларының күчүлүг көдүрлүүшкүнүнүң орунче, улустуң чаагай чурттаргазының үзүктел чок өзүлдезиниң орунче углап турар. Коммунизм тургузуушкунунуң сорулгаларын шиитпирлээринге, бистиң чуртувустуң бүгү амыдыралынга ССРЭ-ниң политиктиг үндезини болур ажылчы чоннар депутаттарының Советтери канчаар-даа аажок чугула рольдуг.

Эш Сталинның өөредип турары болза: **«Советтер болза, массаларның шуут боттарының организациялары болур, тодаргайлааргa чаа күрүнениң тургузуушкунунга болгаш ону эргелээринге массаларның киржирин эң-не улуу-биле чингедип турар болгаш массаларның революстуг күжүн, инициативазын, чогаадыкчы тывынгыр аргазын эң-не улуу-биле калбартыр хөгжүдүп турар массаларның эң-не демократтыг, ынчангаш эң-не ат-алдарлыг организациялары болур...»**

Ленин—Сталинның партиязының удуртулгазы-биле тургустунган совет ниитилел тургузуг, ниитилелди организастаарының эң эки формазы болурун, совет күрүне тургузуг хөй националдыг күрүнениң эки үлегери болуп турарын Ада-чурттуң Улуг дайыны болгаш тайбың хөгжүлдениң дайын сөөлүндеги чылдары база катап көргүскен. Бистиң ниитилел болгаш күрүне тургузуушкунувусту бүгү хемчег-биле быжыглаарын, совет кижилериниң политиктиг идепкейин болгаш патриотизмни улам хөгжүдерин, ССРЭ-ниң улустарының мораль-политиктиг чаңгыс эвин болгаш найыралын быжыглаарын партия бодунуң кол сорулгаларының бирээзи деп санап турар.

Ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунуң бүгү адырларының талазы-биле бистиң чуртувустуң ажылчы чоннарының шылгарангай чедишкиннери чер-чер Советтериниң үре-түннелдиг ажылы-биле чарылбас харылзаалыг. Ажылчы чоннарның депутаттарының Советтери болза, оларга чагырткан эргелел органнарының ажыл-херээн удуртур, күрүнениң корум-чурумун камгалаарын, хоойлуларны сагыырын болгаш хамаатыларның эргелерин камгалаарын хандырар, чер-черниң ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунун удуртур, чер-черниң бюджедин доктаадыр деп ССРЭ-ниң Конституциязында айтып турар. Совет органнарны быжыглаар, оларның организакчы ролюн күштелдирер, массаларны шуут боттарының организациялары болуп, ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунга оларның ролюн бедидер лозунгузунуң адаа-биле, шүгүмчүлелди болгаш адаандан шүгүмчүлелди калбаа-биле делгередириниң лозунгузунуң адаа-биле соңгулда кампаниязын чорудары болур. Бистиң амыдыралызыста четпестер-биле, багай чүүлдер-биле демиселге ажылчы чоннарның калбак массаларының идепкейлиг киржилгези—совет тургузугнуң ёзулуг демократизиминиң болгаш совет кижилериниң политиктиг медерелиниң бединиң тодаргай херечизи болур. Боттшүгүмчүлел болгаш адаандан шүгүмчүлел улам калбарган тудум, бистиң улузувустуң чогаадыкчы күжү болгаш энергиязы улам долузу-биле илереп, чурттуң ээлериниң сеткили массаларга улам күштүү-биле өзүп быжыгар.

Соңгулдаларга белеткел бистиң парлалгавыска, чер-черниң солунналарынга улуг хүлээлгелерни онаап турар. Олар болза, социалистиг демократизмниң улуг чаагай чоруун пропагандалаар, совет соңгулда системазының принциптерин тайылбырлаар, коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң блогунуң кандидаттары дээш агитастар, чер-чер Советтериниң ажылын да четпестерни шүгүмчүлээр хүлээлгелиг.

Чер-чер Советтериниң соңгулдаларынче совет кижилер болза, коммунистиг партияның болгаш совет чазактың политиказынга ханы бүзүрел-биле, коммунизм тургузуушкунунуң херээнге боттарының күштерин бээринге белени-биле чоруп орарлар. Соңгулда кампаниязы болза, массаларның политиктиг болгаш күш-ажылчы идепкейин улам өстүрер болгаш совет улустуң мораль-политиктиг чаңгыс эвиниң, Ленин—Сталинның партиязын долгандыр ооң сырый катышканының сеткилин хайныктырып кээр чаа көргүзүү болур.

Ажылчы чоннар депутаттарының чер-чер Советтеринге ам болур соңгулдалар—харыысалгалыг болгаш улуг политиктиг кампания. Партия болгаш совет органнары соңгулдаларга белеткелди чогуур өөнүде болгаш организастыг эгелеп, эрткен соңгулда кампанияларының байлактыг дуржулгазын ажыглап тургаш, чоннуң бүгү кезектериниң ортузунга агитация-массалыг ажылды делгеренгей-биле калбартыр херек. Бистиң агитаторларывыс болгаш пропагандистеривис болза, Ленин—Сталинның улуг идеяларын, партияның XIX съездизиниң төөгүлүг шиитпирлерин массага чедирип, Сталинчы Конституцияның принциптерин, совет хамаатыларының эргелерин болгаш хүлээлгелерин ажылчы чоннарга тайылбырлаар, бистиң чуртувуста социализмниң бүгү делегейге төөгүлүг тиилелгелериниң дугайын, тайбың дээш, улустар аразынга айыл чок чорук дээш совет улустуң демиселиниң дугайын чугаалаар хүлээлгелиг. Капиталистиг тургузугдан совет ниитилел болгаш күрүне тургузуунуң шиитпирлиг артык күштүүн дириг болгаш тодаргай чижектер-биле соңгукчуларга агитаторлар болгаш пропагандистер көргүзер ужурлуг.

Соңгулда болза, чер-чер Советтериниң ажыл-чорудулгазын улам экижидер, ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунга оларның ролюн бедидер лозунгузунуң адаа-биле, шүгүмчүлелди болгаш адаандан шүгүмчүлелди калбаа-биле делгередириниң лозунгузунуң адаа-биле соңгулда кампаниязын чорудары болур. Бистиң амыдыралызыста четпестер-биле, багай чүүлдер-биле демиселге ажылчы чоннарның калбак массаларының идепкейлиг киржилгези—совет тургузугнуң ёзулуг демократизиминиң болгаш совет кижилериниң политиктиг медерелиниң бединиң тодаргай херечизи болур. Боттшүгүмчүлел болгаш адаандан шүгүмчүлел улам калбарган тудум, бистиң улузувустуң чогаадыкчы күжү болгаш энергиязы улам долузу-биле илереп, чурттуң ээлериниң сеткили массаларга улам күштүү-биле өзүп быжыгар.

Соңгулдаларга белеткел бистиң парлалгавыска, чер-черниң солунналарынга улуг хүлээлгелерни онаап турар. Олар болза, социалистиг демократизмниң улуг чаагай чоруун пропагандалаар, совет соңгулда системазының принциптерин тайылбырлаар, коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң блогунуң кандидаттары дээш агитастар, чер-чер Советтериниң ажылын да четпестерни шүгүмчүлээр хүлээлгелиг.

Чер-чер Советтериниң соңгулдаларынче совет кижилер болза, коммунистиг партияның болгаш совет чазактың политиказынга ханы бүзүрел-биле, коммунизм тургузуушкунунуң херээнге боттарының күштерин бээринге белени-биле чоруп орарлар. Соңгулда кампаниязы болза, массаларның политиктиг болгаш күш-ажылчы идепкейин улам өстүрер болгаш совет улустуң мораль-политиктиг чаңгыс эвиниң, Ленин—Сталинның партиязын долгандыр ооң сырый катышканының сеткилин хайныктырып кээр чаа көргүзүү болур.

(«Правданың» декабрь 19-та мурнуку үүлү).

„Улустар аразынга тайбыңны быжыглаары дээш“ деп делегейниң Сталинчы шаңналдарының талазы-биле комитетте

«Улустар аразынга тайбыңны быжыглаары дээш» деп делегейниң Сталинчы шаңналдарының талазы-биле комитеттиң хуралы академик **Д. В. Скобельцынның** даргалааны-биле декабрь 17-де болгаш 20-де болуп эрткен.

Бо чылдың делегейниң Сталинчы шаңналдарын тыпсыр дугайында кирген саналдарны комитет көргеН болгаш ол айтырыг талазы-биле шиитпирни үндүрген.

1952 чылда «Улустар аразынга тайбыңны быжыглаары дээш» деп делегейниң Сталинчы шаңналдарын тыпсыр дугайында комитеттиң доктаалын мооң адаанда парлап турар.

1952 чылда „Улустар аразынга тайбыңны быжыглаары дээш“ деп делегейниң Сталинчы шаңналдарын тыпсыр дугайында

„Улустар аразынга тайбыңны быжыглаары дээш“ деп делегейниң Сталинчы шаңналдарын тыпсырының талазы-биле комитеттиң 1952 чылдың декабрь 20-де доктаалы

Тайбынны камгалаары болгаш быжыглаары дээш демиселдиң херээнге шылгарангай ачы-хавыязы дээш делегейниң янзы-бүрү чурттарының демократтыг күштериниң мооң адаанда төлээлекчилеринге «Улустар аразынга тайбыңны быжыглаары дээш» деп делегейниң Сталинчы шаңналдарын тыпсыр:

1. **Ив Фаржка**—(Франция).
2. **Сайфуддин Китчлуга**—тайбының Бүгү-индий Чөвүлелиниң даргазы.
3. **Элиза Бранко**—бразиль херээженнер федерациязының ажылдакчызы.
4. **Поль Робсонга** (АКШ).
5. **Иоганнес Бехерге** — чогаалчы (Герман Демократтыг Республика).
6. **Джеймс Эндикотт**—шажынчы (Канада).
7. **Илья Эренбургка**—чогаалчы (ССРЭ).

Комитеттиң даргазы академик Д. В. СКОБЕЛЬЦЫН.

Комитеттиң даргазының оралакчылары:
ЛУИ АРАГОН (Франция),
ГО МО-ЖО (Кыдат).

Комитеттиң кежигүннери:—
М. АНДЕРСЕН-НЕКСЕ (Дания),
ДЖОК БЕРНАЛ (Англия),
ПАБЛО НЕРУДА (Чили),
ЯН ДЕМБОВСКИЙ (Польша),
МИХАИЛ САДОВЯНУ (Румыния),
А. А. ФАДЕЕВ (ССРЭ).

Москва хоорай,
1952 чылдың декабрь 20.

Улустарның тайбың дээш демиселинге холбаштырган делгелге

Улустарның тайбың дээш демиселинге холбаштырган делгелге декабрь 16-да, даштыкы литератураның Бүгү-эвилел Күрүне библиотеказында ажытынган.

Делгелгениң төвүнде—Бүгү Россияның Советтериниң ийи дугаар съездизинге тайбын дугайында илеткелди парлаан В. И. Лениниң чогаалдарының 26 тому, Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XIX съездизинге эш И. В. Сталинның төөгүлүг чугаазының, оон «ССРЭ-де социализмниң экономнуг проблемалары» деп шылгарангай ажылының брошюралары туруп турар.

Делгелгениң бир кезээн «Совет Эвилели тайбың дээш демиселдиң авангардазында» деп темага холбаштырган. Совет улустуң тайбынче чайгылыш чок күзелдиин көргүзүп турар материалдар ында бар.

Өске ханаларда таарыштыр салдынган номнар, сеткүүлдер, солуннар, брошюралар, фото чуруктар бүгү делегейге тайбын дээш улустарның улам күштелип турар шимчээшкиннерин көргүзүп турар. Орус, польша, чех, румын, кыдат немец, француз, англи болгаш өске-даа дылдарда парлап үндүрген, улустарның тайбың камгалалының конгрессериниң материалдары дыка сонуургаНчыг болуп турар.

Улустарның тайбың камгалалының Венага болуп эрткен Конгрезиниң ажылдарын делгелгениң бир кезээнде көргүзүп турар.

Совет эвилелинде

БССР-ниң Бобруйск облазының Любаньский районунуң «Чирвоная змена» колхозунуң бригадири, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Александра Александрова Шаплыконуң кок-сагыз тарылгазының шөлүнде турары.

СЭТА-ның пресслишези.

СТАХАНОВЧУЛАРНЫҢ ЭГЕЛЕКЧИ ЧОРУУ

ЭЛЕКТРОСТАЛЬ. Ново-Краматорскиниң Сталин аттыг заводунуң стахановчулары — фрезеровщиктер С. Бодунов, А. Маринич, токарь А. Пухов болгаш электросварщик К. Будашкин олар бүдүрүп үндүрүп турар продукцияны бедик шынарга тургускаш, беш чыл планының нормаларын хуусаа бетинде күүседир дээш социалистиг чарышты эгелээр деп саналдааннар.

Фрезеровщик Бодунов бешки беш чыл планында 15 чылдың нормаларын күүседирин, токарь Пухов биле херээжен фрезеровщик Маринич олар 10—10 чылдарның нормаларын күүседирин хүлээнгеннер. Олар шак ындыг чедишкиннерни болза, катап кылыр ажылдарны кызырганының, дүргедеткен методтарны ажыглаанының, чепсек-херекселдерни камныыбиле ажыглаанының болгаш белеткел ажылдарынга шакты кызыргапының үлүүнден чедип алыр деп шиитпирлээннер. Электросварщик Будашкин бешки беш чылда 10 чылдарның нормаларын күүседир деп хүлээнген.

Стахановчуларның эгелекчи чоруун бүдүрүлгеге изин-биле деткээн.

Ново-Краматорскиниң заводунуң стахановчулары эштер Бодунов, Пухов, Маринич болгаш Будашкин оларның эгелээшкинин КПСС-тиң Электростальск хооркомунуң бюрозу чугаалажып көрген болгаш үүлдүг деп санаан.

(СЭТА).

Чаа беш чылда демир орук транспорту

«Сталинчы чаа беш чылда демир орук транспорту» деп делгелге демир орук транспортунуң техниказының Төп Бажыңында ажытынган. Бешки беш чыл планының талазы-биле партияның XIX съездизиниң директивалары-биле холбаштыр демир-орукчуларның күүседир ужурлуг канчаар-даа аажок улуг хемчээлдиг ажылдарын фото чуруктар болгаш плакаттар көргүзүп турар.

Көргүзүглериниң бирээзин демир оруктуң сөөртүкчү аргазын көвүдедиринге хамаарыштырган. Ол чугула айтырыгны чедишкиннии-биле күүседирде мооң мурнунда чылда тургустунганынга бодааргa бо беш чылдың дургузунда ийиги оруктарны 60 хуу ажыгны тудуп тургузарын шиитпирлээн. Ол чорук демир орук транспортунуң сөөртүкчү аргазын беш катап улгатырар арганы бээр.

Чаа демир орук шугумунуң чуруктары, ам тургустунар паровозтарның, электровозтарның болгаш тепловозтарның схемалары көрүкчүлериниң кичээнгейин хаара тудуп турар.

(СЭТА)

Инек бүрүзүнден 6.700 литр сүт

ЛЕБЕДИН (Сумский область) Ленин аттыг колхозтуң саанчызы Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Мария Харитоновна Савченко бодунуң хүлээнгени сес инектиң бирээзинден-не ортумаа-биле 6.700 литр сүттү саар деп хүлээлгезин күүседипкен. Малды үлегерлии-биле ажаап турганындан ол чедишкин чедип алдынган. Малдың продуктулуун болгаш деңзизин барымдаалап тургаш, инек бүрүзүн тус-бүрү чемгерер чорукту калбаа-биле ажыглаан. Сүттүң үстүү болза, ортумаа-биле дөрт хуу четкен.

Сураглыг саанчы чыл төнчүзүнге чедир инек бүрүзүнден-не 7 мун литр сүттү саап алырын хүлээнген.

(СЭТА).

Чаа ГЭС-тер

ТАШКЕНТ. Чыл эгезинден бээр Узбекистанда 17 колхозтарның суг күжү-биле ажылдаар электри станцияларын тудуп тургускан. Ам-даа он-он ГЭС-териниң тудуушкуну доостурунда чедип турар.

1953 чылда Узбекистанга колхозтар аразының элээн хөй электри станцияларын тудуп тургузары төлевилетинип турар. Ол электри станцияларының күчүзү бо чылын тудуп тургускан ГЭС-териниң күчүзүнден бүдүн чартык катап улгадыр.

(СЭТА)

ЛЕНИНГРАД. Улуг орус шүлүкчү Н. А. Некрасовтуң өлгениниң бээр 75 чыл болганын таварыштыр Ломоносов аттыг шаажаң заводунуң чурукчузу В. Сарлундунуң Н. А. Некрасовтуң портредин сава даштында чуруп олурары.

Чуруу **В. Федосеевтии.**

СЭТА-ның пресслишези.

ФЕРМАЛАРДА МЕХАНИЗАСТААШКЫН

ГОМЕЛЬ. Гомель МТС-зиниң монтажниктериниң бригадазы Сталин аттыг колхозта фермаларга азыглыг оруктарны тургузарын доозупканнар. Ам мында хөй күш кирер күш-ажылдар шуптузу механизастатынган. Чүгле мал чемнерин белеткээринге безин 18 янзы-бүрү машиналарны ажыглап турар. Эң ылаңгыя чем чымчады хайындырар, саваң хээндектээр, картофель чуурар машиналарны ажыглап турар. Малдың автоматтыг суггарылгазын тургускан болгаш электрилиг саалданы организастап тургускан. Ол бүгү ажылдар көдээ ажыл-агый артелиниң бо чылын бир каш мун трудодеңнерни камнап алырын болдурган болгаш хөй-ниити ажылыныңөске ажылдарынга ажылдаар он-он колхозчуларны хостаарын база болдурган. Малдың продуктулуу дыка бедий берген. Колхоз мал ажылындан 400 мун рубльдиң орулгазын алган.

Ам областың 50 көдээ ажыл-агый артельдеринде мал чемин белеткээри механизастатынган. Эрткен чылга деңнээрге ам колхоз фермаларының саны ийи катап өзе берген. Ол черлер шуптузу механизастаашкын-биле хандыртынган

(СЭТА).

Социализмниң кол экономнуг хоойлузу

Эш Сталин «ССРЭ-де социализмниң кол экономнуг проблемалары» деп оодунуң генийлиг ажылында социализмниң политиктиг экономиязының үндезин айтырыгларын бүгү тала-оиле ажылдап кылган, социалистиг ниитилелде ниитилел бүдүрүлгезиниң болгаш материалдыг оанлактарның хуваалдазының хоойлуларын шинчилеп көрген, социализмден коммунизмче чоорту шилчилгениң оруктарын айыткан. Ажылагый болгаш культура тургузуушкунунуң кайгамчыктыг улуг программазын демдеглээн Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XIX съездизи чогаадыкчы марксизмниң ол улуг чогаалында эш Сталинның бергени программныг айтыышкынны оодунуң шиитпирлериниң үндезинн кылдыр салган.

Амгы үеениң капитализминиң кол экономнуг хоойлузун болгаш социализмниң кол экономнуг хоойлузун эш Сталинның ажытканы болгаш үндезилээни революстуг теорияга болгаш практикага, коммунизм дээш демиселге тергиин улуг ужур-дузалыг.

Амгы үениң капитализминиң кол экономнуг хоойлузунуң кол демдектерин болгаш негелделерин эш Сталинның айтып турары болза:

«Үк чурттуң чонунуң хөй кезинн мөлчүүрүнүң, ядарадырының болгаш хоозурадырының аргазы-биле, өске чурттарның, эң ылаңгыя хожудангай чурттарның улустарың кулданырының болгаш үргүлчү үптээриниң аргазы-биле, адактың сөөлүнде, дайынның болгаш максималдыг кончааны хандырарынга ажыглатынып турар улус ажыл-агыйын милитаризастаарының аргазы-биле эң бедик хемчээлдиг капиталистиг кончааны хандырары болур» деп эш Сталин айтып турар.

Эш Сталинның айтып турарын ёзугаар алырга, социализмниң кол экономнуг хоойлузунуң онзагай бот-шынарын болгаш негелделерин мындыг хевир-биле тодарадып болур турган:

«Дээди техниканың суурунга үндезилээн социалистиг бүдүрүлгени үзүктел чок өзүлдезиниң болгаш болбаазырадылгазының аргазы-биле бүгү ниитилелдиң доктаамал өзүп турар материалдыг болгаш культуралыг хереглелдерин максималдыг хандырары болур».

Амгы үениң капитализминиң кол экономнуг хоойлузунуң болгаш социализмниң кол экономнуг хоойлузунуң сталинчы тодаргайлаашкыны бүдүрүлгениң ийи аргаларының үндезин ылгалын болгаш ханы удурланышкаан илередип турар. Эш Сталинның ажытканы амгы үениң капитализминиң кол экономнуг хоойлузу болгаш социализмниң кол экономнуг хоойлузу капитализмниң бүгү-ле камгалакчыларынга өлүмнүг согугну чедирген болгаш социализмниң капитализмден артык улуг күчүлүүн көргүзүп турар.

1.

Экономнуг хоойлулар болза, кижилерниң тура-соруундан хамаарылга чокка болуп турар экономнуг хөгжүлдениң чорудулгаларын көргүзүп турар объективтиг хоойлулар болур. Социализм үезинде экономнуг хоойлуларның характерлерин анализтавышаан, эш Сталин экономнуг хөгжүлдениң хоойлуларын тургузуп, узуткап азы «эде тургузуп» болур чүве деп билип турар кижилерниң үзел-бодалдарының ханы алдагдалдарын көргүскен. Экономнуг хоойлулар кижилерниң тура-соруу-биле тургустунмас, тодаргай экономнуг байдалдарга үндезилетингеш тыптып келир. Ындыг болза-даа, хоойлуларның мурнунга ниитилел ындыг күш чок эвес. Кижилер болза, объективтиг хоойлу ёзугаар болур үүлдерни ажыдар, оларны билип алыр болгаш оларга даянгаш, оларны ниитилелдиң эрге-ажыктарынга таарыштыр ажыглап болур.

Совет тургузугнуң амыдыралчы үндезини болуп турар бодунуң политиказынга Коммунистиг партия ниитилел хөгжүлдезиниң хоойлуларының билиишкининге даянып турар. Пролетариаттың партиязы болза, хамыктың мурнунда, бүдүрүлге хөгжүлдезиниң хоойлуларының билиишкиннери-биле, ниитилелдиң экономнуг хөгжүлдезиниң хоойлуларының билиишкиннери-биле чепсегленир ужурлуг дээрзин эш Сталин «Диалектиктиг болгаш төөгү материализминиң дугайында» деп шылгарангай ажылында айтып турар.

«...Политикага алдагдал кылбас төлээде, пролетариаттың партиязы бодунуң программазының тургузуунга-даа, бодунуң практиктиг ажыл-чорудулгазынга-даа хамыктың мурнунда бүдүрүлгениң хөгжүлдезиниң хоойлуларын, ниитилелдиң экономнуг хөгжүлдезиниң хоойлуларын барымдалаар ужурлуг».

Бистиң партиявыс бүдүрүлге харылзааларының бүдүрүкчү күштерниң характерине ыяавыла дүгжүрүнүң хоойлузунга даянгаш, ажылчын аңгы биле тараачыннарның эвилелин организастаан, Октябрьның социалистиг Улуг революциязының тиилелгезин хандырган болгаш эң-не ханы социал-экономнуг чаартылганы боттандырган.

Ол социал-экономнуг чаартылгаларның түңнелинде кижини кижи мөлчүүр чорук узуткатынган, а бүдүрүлгениң чепсек-херекселинде социалистиг өнчү совет ниитилелдиң хажытынмас үндезини кылдыр бадыткатынган. Бистиң чуртувус күчүлүг индустриялыг-колхозчу, социалистиг күрүне кылдыр хуулган.

Ниитиниң өнчүзүнүң тургустунганы-биле бүдүрүлге харылзаазы бүдүрүкчү күштерниң характери-биле дүүшкен, чүге дээрге, бүдүрүлге чорудулгазының ниити характери бүдүрүлге чепсээнде ниитиниң өнчүзү-биле быжыглатынган.

Бистиң чуртувуста тургустунган бүдүрүлгениң чаа, социалистиг харылзаазы бүдүрүкчү күштерниң улам ыңайгы күчүлүг хөгжүлдезин тодаргайлап турар кол болгаш шиитпирлиг күш болур.

Эш Сталинның айтып турары болза, бистиң үлетпүрүвүстүң бүдүрүкчү күштериниң чедип алган канчаар-даа аажок улуг хөгжүлдези эрги, капиталистиг бүдүрүлге харылзаазының 1917 чылдың октябрьда чаа, социалистиг бүдүрүлге харылзаалары-биле солутунганы-биле тайылбырлатынар. Көдээде эрги, капиталистиг бүдүрүлге харылзаазының үжен чылдарда чаа, коллективтиг бүдүрүлге харылзаалары-биле солутунганының түңнелинде бистиң көдээ ажыл-агыйывыстың бүдүрүкчү күштериниң эң улуг хөгжүлдези чедип алдынган.

Бүдүрүлге харылзааларынга ол улуг эргилделер чок турган болза, бистиң чуртувустуң бүдүрүкчү күштери, оларның капиталистиг чурттарда хөгжүвейн турары ышкаш шак ынчаар база-ла хөгжүвейн турар ийик.

Экономнуг чаа байдалдарга үндезиленгеш тыптып келбишаан, социализмниң кол экономнуг хоойлузу бүдүрүлгениң социалистиг аргазының мөзү-шынарын социализм үезинде ниитиниң бүдүрүлгезиниң хөгжүлдезиниң бүгү-ле кол талаларын болгаш бүгү-ле кол чорудулгаларын тодаргайлап турар. Ол хоойлунуң чорудулгазы социалистиг ниитилелдиң бүдүрүкчү күштерин хажык чок көдүрлүүшкүнче, ажылчы чоннарның материалдыг болгаш культуралыг деннелин чечектелиишкинче, чайгылыш чок өзүлдеже аппар чоруур.

Капитализмниң кол экономнуг хоойлузунуң болгаш социализмниң кол экономнуг хоойлузунуң мөзүшынарын илеретпишаан, капитализмниң болгаш социализмниң үезинде бүдүрүлгениң сорулгаларының болгаш ону чедип алырының аргаларының ылгалдыын эш Сталин эн-не ханызы-биле көргүскен.

Капиталистиг бүдүрүлгениң сорулгазы—кончааларны алыры болур. Кочааны ушта соруп алырының сорулгазын хандырып турарының ачызында хереглел капитализмге херек. Мынчангаш хереглелдиг кижи капитализмниң хэйгааралындан дашкаар болуп турар. Капиталистиг ниитилелде кижи максималдыг кончааны ушта соруп алырының каржы хоойлузунга чагыртып турар. Ол чоруктун арынгүүрү дээш кижилер болза, хилинчектерже, хоозуралче, ажыл чок байдалче болгаш хан төгүүшкүннүг дайыннарже киир октатырар салымга таваржып турар.

Капиталистиг системаның ириишкини болгаш сандараашкыны болза, капитализмниң хоойлуларының мөңгезиниң болгаш хажык чогунуң дугайында, капиталистиг ниитилелде аңгыларның эрге-ажыктарының дүгжүп турарының дугайында буржуаз экономистерниң болгаш империализмниң барыын социалистиг агентилериниң хоозун бадыткалдарының кеди чогун болгаш авыяастының каракка көзүлдүр илередип турар. Шынында херек кырында максималдыг кончааларны чедип алыры дээш сүрүүшкүн болза, капитализмниң чөрүлдээлерин улам-на чидигленгирип, капитализмниң ниити кризизин ханылаашкынга, капиталистиг ниитилелдиң чөрүлдээлерин өзүүшкүнге болгаш чаза-тевиишкинге чайлаш чок чедирип турар.

Социалистиг бүдүрүлгениң сорулгазы капитализмниинге удурланышкак. Ооң сорулгазы болза, кончаа эвес, а хереглелдиг кижи, бүгү ниитилелдиң үргүлчү өзүп турар материалдыг болгаш культуралыг негелделерин максималдыг хандырары болур. Социалистиг ниитилелде бүгү бүдүрүлгө үзүктел чок өзүп турар хереглелдерлиг кижиге чагыртып турар. Капитализмге дөмейлээрге, чаа, эн-не бедик ниитилел тургузуу—коммунизмниң артык улуг күчүлери ында. Социализмниң үезинде ниитилелдиң бүдүрүлгези кижи төрелгетенниң төөгүзүнде бир-ле дугаарында ниитилелдиң медерелдиг хыналдазының адаанга кирген болгаш ажылчы чоннарның эрге-ажыктарынга, оларның өзүп турар негелделерин хандырарының соруулгаларынга бараан болуп гурар.

Ленинниң 1917 чылда, Октябрь революциязының бүдүүзүнде өттүр сөглээн сөстерин ССРЭ-де социализм тургузуушкунунуң улуг дуржулгазы күштүү-биле бадыткап турар, чүл дизе:

«бүдүрүкчү күштерниң эң бедик хөгжүүрүнге арганы бээр. Ынчангаш, ам капитализмнин ол өзүлдени канчаар-даа аажок моондактап турарын, амгы үениң чедип алдынган техниказынга үндезиленгеш ,хөй-хөйнү бурунгаар шимчедип болурун көргеш, капиталистерниң эргезин казыры болгаш хөреңгизин хавырары болза, кижи төрелгетен ниитилелиниң бүдүрүкчү күштериниң эң бедик өзүлдезин чайлаш чок бээр дээрзин долу идегел-биле чугаалаар эргелиг бис» (Чогаалдар, том 25, арын 440).

Ажылчы чоннарның холунда туруп турар ССРЭ-де ниитилелдиң бүдүрүлгези болза, ниитилелдиң өзүп турар материалдыг болгаш культуралыг негелделерин, ооң материалдыг болгаш сагыш-сеткил талазы-биле күштериниң чечектелиишкинин хандырарындан өске сорулга салбайн турар. Социалистиг нитилелдиң негелделери ниитилелдиң кежигүннериниң чүгле хуузунда негелделер-биле кызыгаарлатынмас дээрзин ооң-биле кады билир херек. Социалистиг ниитилел кандыг негелделерни хандырар ужурлугул, база ниитилелдиң катышкан продукциязын ол канчаар хуваарыл дээрзин К. Маркс «Гот программазынга шүгүмчүлелдер» деп чогаалынга айыткан турган. Ниитилелдиң продукциязы болза, ажыглатынган бүдүрүлге чепсек-херекселин катап тургузарынче, бүдүрүлгени калбартырынче, курпавырның азы страхованиениң фондузун тургузарынче, эргелелдерни туруп тургузарынче, социал-культуралыг албан черлериниң, кадык камгалалының чарыгдалдарынче, күш-ажыл кылып шыдавастааннарны хандырарынче болгаш ажылчы чоннарның хуузунда негелделерин хандырарынче угланган турар ужурлуг. Ооң-биле кады, «бүдүрүкчүден тыртып алыр бүгү-ле хөренги ниитилелдиң кежигүнү болур ооң бодунга дорт ийикпе азы доора хевир-биле дедир эгитинип турар»—деп Маркс демдеглээн.

Социализмниң үезинде бүдүрүлге сорулгазының өскерилгени-биле ол сорулганы чедип алырының чепсээ база өскерилген. Капитализм үезинде эң бедик кончааларны хандырарының чепсээ болза, ажылчы чоннарга үргүлчү күштелип турар дарлел база улустарны кулданыры болгаш үптээри, милитаризация болгаш ханныг дайын болур. Социализм үезинде ниитилелдиң үргүлчү өзүп турар материалдыг болгаш культуралыг хереглелиниң максималдыг хандырылгазы дээди техниканың суурунга үндезилээн социалистиг бүдүрүлгениң үзүктел чок өзүлдези-биле болгаш болбаазырадылгазы-биле чедип алдынар. Социализмниң кол экономнуг хоойлузунуң негелделерин өөренип көрбүшаан, Коммунистиг партия болза, бүдүрүлгениң чепсек-херекселиниң бүдүрүлгезин колдадыр өстүрүп тургаш, бүгү-ниитилелдиң социалистиг бүдүрүлгезиниң хажык чок көдүрлүүшкүнү дээш ажылчы чоннарның демиселин организастап турар. Социалистиг ниитилелдиң материалдыг болгаш культуралыг хереглелдериниң өзүлдези болза, бүдүрүлгениң калбарыышкынынга болгаш болбаазыраашкынынга күчүлүг идиг болур.

Чаа техниканы ажыглаарынга социалистиг система кызыгаар чок делгемнерни берип турур. Совет Эвилелинде машина болза, күш-ажылды чүгле камнап турар эвес, харын ооң-биле кады ажылдакчыларның күш-ажылын чиигедип турар, ооң уламындан социалистиг бүдүрүлгениң үезинде ажылчыннар күш-ажыл чорудулгазынга машинаны улуг күзелдии-биле ажыглап турар.

Коммунистиг партия эртемниң болгаш техниканың хөгжүлдезин улуу-биле үнелеп көрүп, эртемниң болгаш бүдүрүлгениң ажылдакчыларының чогаадыкчы кады-ажылдаашкынын дээди техниканың суурунга үндезилээн социалистиг бүдүрүлгени улам ыңай сайзырадырының болгаш болбаазырадырының эрге-ажыктарынга таарыштыр организастап турар.

* * *

„Социализмниң кол экономнуг хоойлузунуң онзагай бот-шынарын болгаш негелделерин мындыг хевир-биле тодарадып болур турган: дээди техниканың суурунга үндезилээн социалистиг бүдүрүлгениң үзүктел чок өзүлдезиниң болгаш болбаазырадырының аргазы-биле бүгү ниитилелдиң доктаамал өзүп турар хереглелдерин максималдыг хандырары болур".

И. СТАЛИН. „ССРЭ-де социализмниң экономнуг проблемалары".

*

Мынчангаш максималдыг немелде сорулгаларны хандырарының орнунга социализм үезинде ниитилелдиң материалдыг болгаш культуралыг негелделериниң хандырылгазы туруп турар; капитализм үезинде бүдүрүлге доктаамал эвес хөгжүп, көдүрлүүшкүнден кризисче, кризистен көдүрлүүшкүнче шилчип турар өзүлдезиниң орнунга социализм үезинде бүдүрүлгениң үзүктел чок өзүлдези туруп турар; капитализм үезинде бүдүрүкчү күштерниң үрелиишкининге үдетирген техника хөгжүлдезинде үе-үелиг соксаашкыннарның орнунга социализм үезинде дээди техниканың суурунга үндезилээн бүдүрүлгениң үзүктел чок болбаазыраашкыны туруп турар.

Социализмниң кол экономнуг хоойлузу ниитилелдиң социалистиг бүдүрүлгезиниң мөзү-шынарын тодаргайлап турар. Ол бүдүрүлгениң сорулгазы ында сиңниккен. Мынчангаш бүдүрүлгениң социалистиг аргазының хөгжүлдезиниң чамдык талаларын болгаш чамдык чорудулгаларын тодаргайлап турар социализмниң өске бүгү экономнуг хоойлулары социализмниң кол экономнуг хоойлузунуң негелделеринге чагыртып турар. Қажан ол хоойлулар кол экономнуг хоойлуга даяныр болдур оларның хөделиишкини чүгле ынчан делгемнерни ап шыдаар.

Эш Сталин социализмниң кол экономнуг хоойлузу-биле улус ажыл-агыйның планныг, чаңгыс-аай хөгжүлдезиниң хоойлузунуң тудуш харылзаалыын илеретпишаан, социализмниң кол экономнуг хоойлузу болза, улус ажыл-агыйының планныг, бир деска хөгжүлдезиниң хоойлузу болур деп санап турган чамдык экономистерниң үзел-бодалын шүгүмчүлээн.

Улус ажыл-агыйының планныг хөгжүлдезиниң хоойлузу социализмниң кол экономнуг хоойлузу болуп шыдавас, чүге дээрге, ол хоойлу улус ажыл-агыйының планныг хөгжүлдези кандыг сорулганы дээш чорутунуп турарыл деп айтырыгга харыысны берип шыдавас. Ол сорулга болза, социализмниң кол экономнуг хоойлузунда ооң негелдези бооп катыжып турар. Мынчангаш улус чүүл планныг, бир деска хөгжүлдезиниң хоойлузу социализмниң кол экономнуг хоойлузунга даяныр болза, ооң хөделиишкини чүгле ынчан долу делгемнерни алыр.

Улус ажыл-аагыйының планныг, бир деска хөгжүлдезиниң хоойлузу бүдүрүлгениң ниитилештирген чепсек-херекселинге үндезиленип тыптып келген болгаш капитализм үезиниң конкуренциязынга болгаш бүдүрүлге анархиязынга удур салдынган. Ол болза, социалистиг улус ажыл-агыйынга объективтиг чугула чүүл планныг, бир деска хөгжүлде болуп турары-биле хөделип турар апарган.

Социализмниң кол экономнуг хоойлузунуң болгаш улус ажыл-агыйының планныг, бир деска хөгжүлдезиниң хоойлузунуң бот-боттарынга хамаарылгазының эртемге үндезиленген анализин барымдалааш, эш Сталин улус ажыл-агыйының планнаашкынының сорулгаларының дугайында чугула өөредигни тургускан. Улус ажыл-агыйының планнаашкыны болгаш бир эвес улус ажыл-агыйының планныг бир деска хөгжүлдезиниң хоойлуларының негелделерин шын илередир болгаш социализмниң кол экономнуг хоойлузунуң бүгү-ле негелделери-биле дүгжүп турар болза, чүгле ынчаарда ам эки түңнелдерни берип шыдаар. Ол Сталинчы өөредиг ССРЭ-ниң хөгжүлдезиниң бешки беш чыл планының талазы-биле Коммунистиг партияның XIX съездизиниң директиваларында чайыннанчаа-биле сиңниккен.

2.

Социализмниң кол экономнуг хоойлузунуң болгаш амгы үениң капитализминиң кол экономнуг хоойлузунуң хөделиишкини экономнуг хөгжүлдениң ийи шугумун—социализм лагериниң экономиказының чайгылыш чок өзүлдезиниң шугумун болгаш капитализмниң улам-на ханылап турар ниити кризизиниң кыскажында дырбаңайнып чыдар капитализмниң ирип-сандарап турар экономиказының шугумун тодаргайлап турар.

Дараазында саннар бо дугайын көрүнчүктелчээ-биле илередип турар. 1929 чылдан 1951 чылга чедир үениң дургузунда ССРЭ-де үлетпүр продукциязы барык-ла 13 катап өскен. Ол-ла үениң дургузунда АКШ-та үлетпүр продукциязы ийи катап, Англияда 60 хуу өскен, а Барыын Европаның өске-даа элээн хөй чурттарында үлетпүр 1929 чылдың деннелин долгандыр таптавышаан турар.

Капиталистиг чурттарның ажылчы чоннары-биле ССРЭ-ниң ажылчы чоннарының материалдыг болгаш культуралыг деннелин дөмейлеп көөрге, амгы үениң капитализминиң кол экономнуг хоойлузу-биле социализмниң кол экономнуг хоойлузунуң хөделиишкиннериниң үндезин ылгалдары онза тодаргай көстүр. Капитализмниң чурттарында ажылчы чоннарның амыдыралының материалдыг деннели кончуг кудулап турар.

Амгы үеде АКШ-та амыдыралдың үнези 1939 чыл-биле дөмейлээрге, барык-ла үш катап өскен, бо бюджеттиг чылда чондан чыыр доорт үндүрүү—1937—1938 бюджет чылы-биле дөмейлээрге, (акшаның үне чокталганының учёду-биле алырга безин) он ийи ажыг катап өскен. 1952 чылда Францияда болгаш Италияда ажылчыннарның боттуг ажыл төлевири дайын мурнунда турганының чартык кезиннден-даа куду, Англияда дайын мурнунда турганындан 20 хуу кудулаан болуп турар. Капитализмниң кол экономнуг хоойлузу ажылчыннарның хамаарылгалыг болгаш абсолюттуг хоозуралын күштелдиреринге, ажылчы чоннарның ажыл чок чоруун болгаш ядаралын өстүреринге чедирип турар.

АКШ-та үш миллиондан эвээш эвес ажыл-чоктар болгаш он-он миллион чартык ажыл чок кижилер бар болуп турар. Италияда болгаш Барыын Германияда ажыл-чоктарның саны 1929—1933 чылдарда болган делегейниң экономнуг кризизиниң эң-не аар-берге чылдарының деннелин ажып турар. Японияда ажыл-чоктарның болгаш чартык ажыл чоктарның саны 10 миллион чедип турар. Капиталистиг чурттарда ажылчы чоннарның материалдыг байдалының дорайтап баксыраашкыны улус массаларның эпчоксунуушкунун улам-на улгатырарынга, аңгы чөрүлдээлерин чидиглендиреринге чедирип турар.

Социализмниң кол экономнуг хоойлузу социалистиг ниитилелдиң ажыл-ишчилериниң материалдыг чаагай байдалын болгаш культуралыг деннелин соксаал чок бедиреринге чедирип турар. ССРЭ-де национал орулга бүрүү-биле ажылчы чоннарның холунда туруп турары-биле капиталдың чурттарында национал орулгадан онза ылгалдыг. 1940 чылдан 1951 чылга чедир үениң дургузунда ССРЭ-ниң национал орулгазы 83 хуу өскен. Бистиң чуртувустуң ажылчы чоннары национал орулганың дөрттүн үш кезии хирезин боттарының хуузунда материалдыг болгаш культуралыг негелделерин хандырары-биле ап турар, өске арткан кезии социалистиг бүдүрүлгени калбартырынга болгаш күрүнениң база ниитилелдиң өске хереглелдеринге барып турар. Ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыттарның боттуг ажыл-төлевири, тараачыннарның боттуг орулгалары үргүлчү бедип турар.

ССРЭ-де чуртталганың болгаш коммуналдыг ажыл-агыйның дыка хөй тудугларын чыл бүрүде боттандырып, совет кижилериниң кадын камгалаар дугайында онза сагыш-салыышкынын салып турарындан кижилериниң өлүр чоруу кызырлып, чоннун өзүлдези улгадып турар. Чүгле сөөлгү үш чылдың дургузунда ССРЭ-ниң чонунуң арыг өзүлдези 9 миллион 500 мың кижи болган. Совет Эвилелинде культура тудуглары улам-на калбарып, хоорайның болгаш көдээниң ажылчы чоннарының культуралыг деннели дүрген бедип турар.

Социализмниң кол экономнуг хоойлузунуң хөделиишкини социалистиг ниитилелди улам-на быжыглаарынга, ооң материалдыг болгаш сагыш-сеткил күштерин үзүктел чок көдүрлүүшкүнге чедирип турар. Ленин—Сталинның партиязын долгандыр сырый катышкан бистиң чуртувустуң ажылчы чоннары коммунизм тургузуушкунунуң улуг сорулгаларын шиитпирлеп турар.

Коммунистиг партия келир үениң планнарын ажылдап кылбышаан, эш Сталинның ажылдап кылганы социализмниң кол экономнуг хоойлузунуң билиишкиннеринге, коммунистиг ниитилелди тургузарының дугайында эртемге даянып турар.

Эш Сталинның өөредип турары болза, коммунистиг ниитилелче шилчилге ниитилелдиң экономнуг болгаш культуралыг эде кижизидилгезиниң элээн каш үе-чадаларын дамчыштыр боттанып болур, ол үениң дургузунда күш-ажыл болза, чүгле амыдырал-чуртталганы деткииринің чепсээ болуп турганындан амыдыралдың эң чугула негелдези кылдыр хуула бээр, а ниитиниң өнчүзү—ниитилелдиң туруп турарының дээп, хажыдып болбас үндезини кылдыр хуулар.

Коммунизмче ёзулуг шилчилгени белеткээр дизе, бети дээргеле баштайгы үш кол негелделерни боттандырар херек деп эш Сталин өөредип турар. Бирээде, бүдүрүлгениң хереклелериниң бүдүрүушкүнүн өстүрерин колдады аарак бүгү ниитилелдиң бүдүрүлгезиниң үзүктел чок өзерин хандырары чугула, ол чокка калбарган дагын бүдүрүлгени боттандырар арга чок.

Ийинде, колхозтарга ажыктыг кылдыр боттандыртынар чоорту шилчилгелерни кылырының аргазы-биле колхозчу өнчүнү ниити улустуң өнчүзүнүң деннелинге чедир көдүрер, а бараан хүүлгезин база-ла чоорту шилчилгелериниң аргазы-биле продуктулар орнажырының системазы-биле солууру чугула.

Үште, ниитилелдиң кежигүннери ниитилелдиң хөгжүлдезиниң идепкейлиг ажылдакчылары болурунга четчир билигни алыр аргалыг болзун дээш, олар күш-ажылдың амгы турар хуваалдазының уламындан кандыг-бир чаңгыс профессияга бүгү амыдыралында чыпшыр туттура бербейн, харын профессияны хостуг шилип алыр аргалыг болзун дээш оларның күш болгаш угаан аргаларының бүгү талалыг хөгжүлдезин ниитилелдиң бүгү кежигүннеринге хандырып болгу дег кылдыр ниитилелдиң шак ындыг культуралыг өзүүшкүнүн чедип алыры чугула.

Чүгле бо бүгү баштайгы негелделер бүрүү-биле күүсетинген соонда «кижи бүрүзүнден шыдаар хирезин көрүп алыр, кижи бүрүзүнге кылган хирезин көрүп бээр» деп социалистиг формуладан «кижи бүрүзүнден шыдаар хирезин көрүп алыр, кижи бүрүзүнге хереглээн хирезин-көрүп бээр» деп коммунистиг формулаже шилчиириниге боттуг үндезин тургустунар.

Партияның XIX съездизи эш Сталинның программа болур өөредиглериниге үндезилээш 1951—1955 чылдарда ССРЭ-ниң хөгжүлдезиниң бешки беш чыл планының талазы-биле директиваларын хүлээп алган. Чаа беш чыл планында улус ажыл-агыйының бүгү адырларының, улустуң материалдыг чаагай байдалының болгаш культуразының чаа, күчүлүг көдүрлүүшкүнү көрдүнген.

Үлетпүр бүдүрүлгезиниң деннели беш чылдың дургузунда барык-ла 70 хуу улгадыр. Ол болза, 1955 чылда үлетпүр бүдүрүлгезиниң хемчээли 1940 чылдың деннелин үш катап ажар дээни ол. Беш чылдың дургузунда үлетпүрүнүң бүгү-ниити продукциязының чылда өзүлдезиниң ортумак темпизин барык-ла 12 хуу, ооң иштинде бүдүрүлгениң чепсек-херекселиниң бүдүрүлгезиниң өзер темпизин 13 хуу, хереглел үүлдериниң бүдүрүлгезиниң өзер темпизин 11 хуу улгатырар.

Бүдүрүлгениң чепсек-херекселиниң бүдүрүлгезиниң бедик өзүлдезин аар үлетпүр адырларының—кара болгаш өңнүг металлургия, хөмүр даш, нефть үлетпүрүнүң улам ыңайгы күчүлүг өзүлдези көргүзүп турар. Чурттуң электрижидилгезиниң хереэнге онза кичээнгейни салып турар. Коммунизм дээрге, совет эргечагыргага бүгү чурттуң электрижидилгезин кадары болур дээр дугайында Ленинниң сураглыг өөредиинге даянгаш, Коммунистиг партия болза, бистиң улус ажыл-агыйывыстың электри-биле чепсеглелиниң бедик темпилиг өзүлдезин хандырып турар. Көстүп көрбээн улуг хемчээлдиг кайгамчыктыг улуг электростанцияларның тудуу Совет Эвилелинде боттанып турар.

Көдээ ажыл-агый талазы-биле чер болгаш мал ажылының улам ыңай көдүрлүүшкүнүн, көдээ ажыл-агыйның бүгү культураларының дүжүдүнүң бедиишкинин, ниитиниң мал ажылының өзүлдезин, ооң продуктулуун өстүрерин планда көрүп турар.

Чаа беш чыл планы совет улустуң материалдыг чаагай байдалының улам ыңай өзүлдезин хандырар. Беш чылдың дургузунда национал орулганың 60 хуудан эвээш эвес өзүлдези болза, ажылчыннарның болгаш албан хаакчыттарның база тараачыннарының орулгаларын дыка бедидер. Беш чылдың дургузунда ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыттарның боттуг ажыл төлевири 35 хуудан, а тараачыннарның боттуг орулгалары 40 хуудан эвээш эвес хемчээлге өзер.

Совет улустуң чаа культуралыг көдүрлүүшкүнү, мурнакчы совет эртемниң, улус өөредилгезиниң улам ыңай хөгжүлдези чаа беш чыл планында көрдүнген.

Чаа беш чыл планы болза, социализмниң кол экономнуг хоойлузунуң негелделерин илередип турар. Ол планның күүселдези болза, социализмден коммунизмче хөгжүлдениң оруу-биле чаа улуг базым болур.

В. СОБОЛЬ.

Район Совединиң сессиязы

Ажылчы чоннар депутаттарының Барыын-Хемчик район Совединиң чоокта чаа болган онгу сессиязынга колхозтарның малының кышкы байдалының дугайында айтырыгны чугаалашкан. Бо айтырыгның талазыбиле районнуң көдээ ажыл-агый килдизиниң эргелекчизи эш Х. Аракчаа илеткел кылган.

Районнуң колхозтары улуг башкы Сталинның мурнунга алган хүлээлгелериң болгаш партияның XIX съездизиниң шиитпирлерин күүседир талазы-биле эвээш эвес ажылдарны кылган. Оон түннелинде колхозтар бо чылын ниитиниң малын өстүрериниң күрүне планын ниитизи-биле 108 хуу күүседкен.

Мал ажылының мурнакчылары районда көвүдеп турар. Чижээ, «Большевик» колхозта хойжулар Сендиңмаа, Дагбыр, «Барлык» совхозта Чүлдүм, «Комсомол 30 чыл ою» колхозта Серээ, Содунам болгаш өске-даа малчыннар боттарының алган хүлээлгелеринге ээ болуп, ниитиниң малын өстүрер талазыбиле кызымак ажылдап турарлар.

Малды кыштан менди ажырарының хемчеглерин колхозтар баш бурунгаар ап чоруткан. Мал кыштагладыышкынында дуржулгалыг малчыннарны быжыглаан. «Кызыл тараачын», Ворошилов аттыг колхозтар малды чазын одарладыр черлерде кажааларының белеткелин кылган. Чамдык колхозтар кошкак күштүг малдарны чем-биле хандырып эгелээн.

Ындыг-даа болза, мал кыштаглаашкынынга район ниитизи-биле кончуг четпес ужурашкан деп түвени илеткелчи болгаш санал берген депутаттар илереткеннер. Хамыктың мурнунда, малга четчир санныг чем белеткээр ажылды багай чоруткан. Оон түннелинде сиген кезилдезиниң планының түгле чартыы күүсетинген. Мал чеми белеткээриниң ажылын «Ленин оруу» колхоз кончуг багай чоруткан. Оон даргазы турган эш Дюм-оол сиген белеткелиниң дугайында меге медээлер бээри-биле өйлежип турган. Ажаап алдынган мал чемнериниң хайгааралынче «Кызыл тараачын», «Ленин оруу» болгаш өске-даа колхозтар кичээнгей салбайн турар. Мынчага чедир чамдык сараттарны кажаа чоктун ужурундан мал чип, оорлап турар.

Колхозчу тудугларның удуртулгазының кошкаанын ужурундан мал кажаалары тударының планын район күүсетпээн. Ворошилов аттыг колхозтуң август айда тудуп эгелээни инек кажаазы, «Тиилелге» колхозтуң 1950 чылда тудуп эгелээни аът кажаазы мынчага чедир тут-тунмаан. Бо чоруктар болза, ында суму Советтериниң талазындан колхоз ажылдарын удуртпайн турарын көргүзүп турар. Ол чоруктар болза, район организацияларының база багай ажылдап турарының херечизи болур.

Чамдык туттунган кажааларның шынары кончуг багай. «Тиилелге» колхоз 2600 хире шээр малды дезинфекциялавааан, көрженин хоорбаан кажаада тургузуп турар. Боттарынга мал кажааларын четчирибиле тудуп албааны-биле «Кызыл тараачын» болгаш «Совет Тываның беш чыл ою» колхозтар ийи кодан хойну каткаш, чаңгыс черде кажаалап турар. Кажаага сыңмайн барган хойлар даштыгаа хонуп турар. «Кызыл тараачын» колхозта Мартан-оолдуң хойлары массалыы-биле төрүп эгелээн. Чаш малдың кажаазының чогундан хураганнарны өгде тургузуп турар.

Мал ажылының тускай эртемниглери колхозчу малчыннар-биле харылзаазын кошкадып турар. Чамдык зоотехниктер колхозтарже үнмейн турарлар.

Мал ажылының кадрларының ортузунга полит массалыг ажылларны чорутпайн турар. Малчыннарның чөвүлел хуралдары, мурнакчыларның дуржулгазын солчур болгаш нептередир ажылдар чорувайн турар. Кадарчылар ортузунга беседа, илеткел, солун номчулгазы болгаш өске-даа культура-массалыг хемчегларни чорутпайн турар.

Чамдык суму Советтери мал ажылының талазы-биле үндүрген шиитпирлериниң күүселдезиниң хыналдазы дээш ажылдавайн турар.

Сессияга санал берген депутаттар районда мал ажылының талазыбиле четпестерни бирден-бирээ чокка илередип, моон соңгаар канчаар ажылдаарының талазы-биле саналдарын бергилээн.

Чугаалашкан айтырыгның талазыбиле сессия тодаргай шиитпирни үндүрген.

С. БАДАА.

Үндүрген шиитпириң күүселдези дээш демисежир

Чаа-Хөл районнуң Кара-Тал чедиг чыл школазының өөреникчилериниң ада-иелер-биле катышкан хуралы болган. Ол хуралга школаның, ада-иелериң сорулгаларының дугайында башкы эш Чылбак илеткел кылган.

Эрткен улдунда школа өөредилге талазы-биле элээн чедиишкиннерлиг болганын, Опуштай, Чыпсыңмаа дээн ышкаш ада-иелер ургларының өөредилгези дээш үргүлчү сагыш салып, школага боттуг дузалажып келгенин илеткелчи демдеглээн. Оон-биле чергелештир, чамдык ада-иелериң талазындан ургларының өөредилгезинче кичээнгей салбас чоруун, чижээ, Чаа-Хөл МТС-те ажылдап турар Диис өөреникчи ургларынга бажың ажылы кылдырарын колдаткаш, оларның боткичээлге онаалга күүседир чоруун эвээжедип, өөредилгезин болгаш сагылга-чурумун суларадып келгенин база айыткан.

Ол хуралга олурушкан ада-иелер Чанчыы, Чүргүй-оол, Ондар-оол болгаш оон-даа өскелер боттарының саналдарын бербишаан, ургларының эки өөренир чоруунга чогуур таарымчалыг байдалды канчаар тургусканы чугаалааш, моон соңгаар школа ажылынга ада-иелер боттуг киржирин, ургларның кайы хире өөренип турарының дугайында башкылар-биле үргүлчү харылзаалыг болурун саналдарынга айытканнар.

Эки өөредилге дээш демиселди күштелдиреринге, ургларының шын кижизидилгезинче кичээнгейни улгаттырып, ай дургузунда бирээден эвээш эвес катап класс кичээлдеринге олуржуп, школаның ажылагыйынга үргүлчү дузалажырын хуралга олурушкан өске-даа ада-иелер хүлээгеннер. Моон соңгаар ада-иелер хуралдарын үр болдурбайн, өй-өйде чыылдырып, аңаа школа амыдыралының чугула айтырыгларын чугаалажып турарын ада-иелер хуралы шиитпирлээн. Ук хуралга школаның ада-иелер комителиниң чаа составын соңгуп тургускан. Ол комитет ам ада-иелер хуралының шиитпирин күүседир дээш ажылдап эгелээн.

Х. КҮҢГАА.

Удуртулганы ажыл-ишке холбаштырар

Элбекшилдиг дүжүт өстүрүп алырынга үрезиң кол айтырыгның бирээзи. Ол чугула ажыл Улуг-Хем районнуң колхозтарында онза хожудап турар.

Улгаттыр катышкан Ленин аттыг колхоз декабрьның 10-га чедир 85 тоннаның орнунга 74 тонна кызылтастан өске кайы-даа культураларга белеткээн үрезини чок. Ол ышкаш «Искра» колхоз 878 центнер үрезин белеткээр планындан мынчага чедир чаңгыс-даа килограммны уруп албаан чорук ол колхозтуң удуртукчулары эштер Арандол, Чимит-оол оларның четпес удуртулгазын херечилеп турар.

Районда тараның бо чылгы үнүжү чаагай, дүжүдү эки болган. Олла девискээрде Киров аттыг колхоз үрезин уруп алырының планын 131 хуу күүседип, белеткетинген үрезиннерин арыглаарын чедиишкиниг чорудуп турда, оон кожазы «Кызыл тук» колхоз 20 тонна сула үрезининден өске белеткээн үрезин чок. Кол культура болур кызылтастың хереглетинер 45 тонна үрезининден чаңгыс килограммны-даа белеткеп албаан чорук улуг четпес.

Ворошилов аттыг колхоз үрезин белеткээрин бүгү культуралар талазы-биле ажыр күүседкен турында, оон кожазы Калинин аттыг колхоз 35 тонна кызылтастан өске сула, арбай үрезиннери урарын мынчага чедир эгелевээн-даа. Ол ышкаш Димитров аттыг колхоз үрезин белеткээр планын түгле 44 хуу, Мичурин аттыг колхоз — 43 хуу, Сталин аттыг колхоз—32 хуу, Маленков аттыг колхоз—20 хуу күүседкен.

Бо чугула болгаш харыысалгалыг ажылды колхоз баштаар черлери болгаш харын чамдык колхозтарның даргалары шуут боттандырбайн турунда районнуң көдээ ажыл-агый килдизи хемчег албайн келгени канчап-даа шын эвес. Ол ышкаш часкы тарылгага машина чепсекдериг херексел четчелеп септээрин чаңгыс-даа колхоз эгелевээн. Бо талазы-биле удуртулганы район организацияларындан дарый боттандырары чугула.

Б. МАКСЫР.

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР

Школа ажылынга удуртулганы күштелдирер

Межегейде Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артели Таңды районда аныяк колхозтарның бирээзи. Оон сууру дүргени-биле калбарып турар, ында кончуг чараш чаа школа ам ийиги чылда ажылдап турар. Ол болза, коммунистиг партияның, совет чазактың сталинчы сагыш салыышкынының түннели болур.

Ол үнелеп четпес улуг дузаламчыны чөп ажыглаар, ылаңгыя школаның ажылын экижидер талазы-биле удуртулга амгы негелдени ыракта хандырбайн турар. Бо өөредилге чылынга белеткелди чорудары-биле көрдүнген 5800 рубль четче ажыглатынмаан.

Моон уламындан школаның столоваязында аяк-сава чедишпес, интернаттың белеткели багай, чунар демирлер безин кылдынмаан. Интернатта турар 30 хире ургларның хевин мынчага чедир четче ап шыдаваан. Ол ышкаш школада, интернатта болгаш столоваяда чырыткы чок.

Бо бүгү четпестерниң кол чылдагааны Ленин аттыг колхозтуң даргазы турган Бугалдайның болгаш ол школаның эргелекчизи Идамның ажыл-ишчи эвес байдалы-биле тайылбырлатынар. Таарымчалыг черде хирезинде одалга ыяжы безин четче белеткетинмээн.

К. КАНЧЫЫР-ООЛ.

Өскерилбес меню, өске-өске директорлар

Тожу райпозунуң эргезинде чаңгыс столовая бар. Оон ажылы багай, белеткеп турар чеминиң шынары куду, амдан чок, шупту чаңгыс аай.

Столоваяның савалары чедишпес, чемненикчилер стакан, серээ, шопулак хосталырын дыка үр манаар чорукка таваржып турар. Официанткаларның талазындан шүшпен байдал база бар. Бо четпестер мурнундан бээр үргүлчүлеп келген. 1952 чылдың дургузунда ол столоваяның директорларындан 7 кижи халашкан, ындыг болза-даа ажылы ам-даа экиживейн турар.

Районнуң ажылчы чоннарының материалдыг чаагай амыдыралы үргүлчү экижип, культуралыг деннели бедип турары-биле кады оларның талазындан хөй-ниитиниң чеменилге черинге хереглели улуг, негелдези бедик болур деп түвени Тожу райпозунуң даргалары Сарапулов болгаш Дорогин олар тооп көрбейн, боттарының албан хүлээлгелерин харыысалга чок күүседип турарлар.

М. ШУР-ООЛ.

Колхозчулар кажан чунар-бажыңныг болурул

Эрзин районнуң Мөренде «Сталинчы орук» колхозтуң ажыл-ишчилери чунар-бажыңныг болурун улуу-биле күзеп, боттарының ниити хуралынга чунар-бажың тудар дугайын ийи чыл бурунгаар шиитпирлээн турган. Ийи чыл дээрге, биче эвес хуусаа. Шиитпир ёзугаар тут-тунуп, ажыглалга шагда-ла кирзе чогуур чунар-бажыңның мынчага ханазы безин доозулбаан.

Бир эвес колхоз баштаар чер (даргазы эш Борбак-оол) чунар-бажың тудуунче колхозчуларның күжүн шын организастаан болза, ол ажыглалче мынча эвес кирген турар ийик. Орту-даа четпээн тудугну көргеш, колхозчулар: «Кажан бүдер чунар-бажың ирги бо?» деп, амдыгаа чедир-ле чугаалашпышаан турарлар.

Ынчаарга көдээ болгаш колхоз тудуунуң район килдизи бо айтырыгны база сонуургап көөр, колхозчуларның арыг-силиг чурттаксаан күзелин хандырары-биле ук тудугну дүргедедир дугайында хемчег алыр ужурлуг турган.

С. ДОРЖУ.

Инекке кажаа херек

Қыштың айыылдыг соок агаарындан камгаланырынга малга чылыг кажаа эргежок чугула турбужа, Өвүр районнуң Хандагайтыда «Коммунизмче орук» колхозта инек кажаазының тудуу ам-даа доозулбаан. Оон хараазы-биле ниитиниң инек малын кыштың кадыг-дошкун соогунда адаа тоң, чадагай хараган аразында туруп турар.

Чаа кажааның тудуун доозарынче колхоз даргазы эш Шагжы, тудуг бригадири Дамдың оларның сагыш салбайн турары канчап-даа таарышпас болгаш ук кажааның тудуун доп-дораан дооскаш, ниитиниң инек малын чылыг кажаа-биле хандырары негетинип турар.

В. ТОПУЙ-ООЛ.

Улустарның тайбың камгалалының Конгрези

ДЕКАБРЬ 17-ДЕ ӘРТЕНГИ ХУРАЛ

ВЕНА. Конгресстиң декабрь 17-де әртенги хуралына әлээн хөй ораторлар, колдуунда әртемденнер боттарының чугааларын америк империалистерниң Кореяда болгаш Кыдатта чорудуп турар бактериологтуг дайынының дугайында айтырыгга холбаштырып турганнар.

Бо айтырыгның талазы-биле бир дугаарында корей эмчи **Но Дин Хван** чүве чугаалаан.

Америк шериг бактериологтуг чепсекти ажыглаарынга Кореяда бактериологтуг дайынның эгелээниниң ыракта мурнунда-ла белеткенип турган дээрзин Но Дин Хван тодаргай барымдаалар-биле көргүскен.

Американнарның нептередип турары халдамырлыг аарыглар-биле демиселге корей эрге-чагыргаларның чедиишкинниг ажыглап турар профилактиктиг хемчеглериниң дугайын Но Дин Хван чугаалаан.

Корей улуска удур чорудуп турар бактериологтуг дайынны доп-дораан соксадырын тайбыңга ынакшылдыг улустар америк империалистерден негээр ужурлуг. Бактериологтуг чепсектиң дузазы-биле улустарны кыргып-хыдыырының араатанзыг планының айыылын болгаш бужар-бак уржуктарын амгы үениң кижи төрелгетенинге бүгү делегейде тайбың талалакчыларының күчүлүг шимдээшкини көргүспес. Бо талазы-биле Конгресс бодунуң төөгүлүг ролюн ойнаар дээрзинге бис быжыы-биле бүзүреп турар бис деп Но Дин Хван чугаалаан.

Сан-Пауло университеттин (Бразилия) профессору. Кыдатта болгаш Кореяда бактериологтуг дайынның фактыларын истеп хынаарының талазы-биле әртем комиссиязының составында кирип турар **Пессоа** ук комиссияның ийи ай дургузунда чоруткан ажылдарының түннелдерин тодаргай чугаалаан. Корей болгаш Кыдат улустар болза, америк шериглериниң бактериологтуг чепсекти ажыглаанының херек кырында өлүмчидими апарган дээрзинге мен бүзүрээн мен деп ол медеглээн.

Америк империалистерниң әртемниң чедиишкиннерин кижилерниң чаагай чоруунга әвес, харын оларны узуткаарынга ажыглап турары-биле бодунуң килеңнээшкинин бразил әртемден илереткен. Америк шериглериниң бактериологтуг чепсекти ажыглаанының түннелинде бүгү кижи төрелгетениниң чурттталгазы кыжаныышкынның адааанда турар деп ол чугаалаан.

Кореяда болгаш Кыдатта бактериологтуг дайынның дугайында документилерни болгаш документилиг кино-чурукту кыдат төлээлер мында эккелген, а ол ышкаш Кореяда болгаш Кыдатта бактериологтуг дайынны истеп хынаар талазы-биле делегейниң әртем комиссиязының илеткелин Конгресске хүлээткен дугайын кыдат профессор-бактериолог, Кореяда кыдат улустун эки-турачыларының отрядтарының медицина албанының начальниги **Чэнь Вэнь-туй** медеглээн.

Делегей эргези болгаш делегей дугуржулгалары, база эң ылаңгыя 1925 чылдың июнь 17-деги Женева протоколу бактериологтуг дайынны эң шыңгыызы-биле хоругдап турар. Ынчангаш, америк чазак болгаш оон генералдары болза, делегейниң хөй-ниити санал-оналының талазындан буруу шавыышкындан чайлаарын оралдажып, бактериологтуг дайынны «чарлатынмаан дайын» кылдыр чорудуп турарлар деп Чэнь-Вэнь-туй медеглээн.

АҚШ-тың ол оралдажыышкыннары чедиишкин чок болган, хамыктың мурнунда чүге дээрге, 1940—1941 чылдарда япон милитаристерниң кыдат улуска удур ажыглап турган бактериологтуг чепсээнге удур демиселдиң дуржулгазы кыдат улуска бар турган деп Чэнь Вэнь-туй демдеглээн.

Бактериологтуг дайынның фактыларының истелге хыналдазын чорудуп, база комиссияның илеткелин тургузарынга киржип турган янзы-бүрү чурттарның әртемденнеринге кыдат улустун ханызы-биле өөрүп четиргенин Чэнь Вэнь-туй илереткен.

Америк интервентилериниң араатанзыг чепсээ—бактериологтуг чепсекти доп-дораан хоругдаарын чедип алырынче Конгрессти кыдат төлээ кыйгырган.

Совет әртемден профессор **Жуков-Вережниковтун** чугаазынга Конгрестиң төлээлери байыр чедирип турганнар. Бактериологтуг чепсекти ажыглааш, оон-биле америк дайынзырактар болза, культураның үстүп читпес үнелиг түүлдерин тургускан улустарның чурттап турар чери Азияның болгаш Ервопаның чурттарының турар бүгү материгиниң салым-чолунга хамаарыштыр кем-буруулуг бодалдарны тып алганнар деп ол медеглээн.

Американнарның нептереткени халдамырлыг аарыгларны баш удур болдурбазының талазы-биле корей болгаш кыдат улустарның маадырлыг демиселиниң дугайын Жуков-Вережников тодаргай чугаалаан.

Херээженнериниң Бүгү-делегей демократтыг федерациязының даргазы **Эжени Коттонга** сөс берген. Бүгү делегейниң миллион-миллион херээженнериниң мурнундан Конгресстиң киржикчилеринге ол изиг байыр чедирген.

Тайбың камгалалының шимчээшкининде херээженнер идепкейлиг киржип турар. Делегей талазы-биле янзы-бүрү ужуражылгаларга, тайбың талалакчыларының конгресстеринге олар идепкейлиг киржип турар деп Эжени Коттон медеглээн.

Тайбың дээш демиселин үргүлчүлевишаан, бүгү делегейниң херээженнери болза, хөй-ниитиниң санал-оналының улуг кезииниң талазындан Конгресстиң шиитпирлерин деткиирин боттарының чурттарының иштинге хандырарын хүлээнип турарлар.

Әртенги хуралга тайбың камгалалының Канада конгрезиниң даргазы **Джеймс Эндикотт**, Финляндияның «Чер ажылдыг аныяктарының Эвилелиниң» удуртукчузу **Олави Лахтела**, Польшаның профэвилел ажылдакчызы **Виктор Клосевич**, венгер журналист **Тибор Мереш** болгаш индий чогаалчы **Малати Бедекар** олар база чүве чугаалааннар.

ДЕКАБРЬ 17-ДЕ ХҮНДҮСКҮ ХУРАЛ

ВЕНА. Конгресстиң декабрь 17-де хүндүскү хуралын Аргентинаның төлээзи **Барлетта** даргалаан.

Парагвай төлээлекчи **Хозе Флорес** чүве чугаалаан. Америк империалистер бистиң чуртувусту боттарының шериг плацдармы кылып алырын оралдажып турарлар деп ол чугаалаан. «Трумэнниң программазының» дөрткү пунктузун ажыглап алгаш, олар бистиң экономикавысты контрольдап турарлар. Ылаңгыя, чер болгаш мал ажылының министерствозу, национал камгалалдың министерствозу, юстиция болгаш күш-ажыл министерствозу, кадык камгалалдың, чырыдыышкынның министерстволары болгаш парагвай банк, американнарның эргелелинде турар. Парагвайның херек кырында хостуг болгаш хамаарышпас болур чоруун түгле америк экономнуг болгаш политиктиг айтып бериишкинден хосталып алгаш, түгле тайбың дээш демиселди чорудуп тургаш, чедип ап болур дээрзинге бистиң улузувус улам бүзүреп турар деп Флорес чугаалаан.

Парагвай төлээлериниң мурнундан Флорес моон адааанда саналдарны киирген:

1. Улустарның тайбың камгалалының Конгрези улустарның национал хамаарышпас чоруун камгалаар ужурлуг.

2. Тайбың дээш шимчээшкинни истеп сүрүп турар чурттарның чазактарынче улустарның тайбың камгалалының Конгрези медеглел чорудар болгаш тайбың дээш демиселчилерни истеп сүрбезин оларның аазаарын негээр ужурлуг. Бо болза, Колумбия, Венесуэла, Парагвай дээн ышкаш чурттарның чазактарынга онза хамааржып турар.

3. Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлели Катышкан Нациялар Организациязынга төлээлекчилиг турар ужурлуг.

Оон соонда Ливанның төлээзи **Ахмед Ариф Аз-зейнге** сөс берген. Колония чурттарның улустарының боттарының хамаарышпас чоруу дээш демиселин деткиринче Конгрессти ол кыйгырган. Тунис, Марокко, Алжир, Кения, Вьетнам—ол бүгү чурттар дузаламчы чедиринче кыйгырып турарлар. Колониялар-лыг күрүнелериниң тергиделинге удур оларның демиселин деткиирин олар негеп турарлар деп оратор айыткан.

Чехословакияның төлээзи инженер **Владимир Рохлена** чехословак улустун тайбынче изиг түткүлдүүнүн дугайын чугаалаан.

Иракта тайбың талалакчылары каржы-дошкун хемчеглериниң үезинде ажылдап турарлар деп ирак шүлүкчү **Казим Самави** чугаалаан. Он-он ирак патриоттар өлүрткен болгаш балыглатырган, чүс-чүс, мун-мун демиселчилер кара бажыннарда хоругдатырган. Чуртта дайын байдалын чарлаан, чоннуң хосталга болгаш хамаарышпас чорукче түткүлүн каржызы-биле базып турар. Улустун бо Конгрессче төлээлер кылдыр соңгааны элээн каш кижилер база кара-бажың хоругдалында чыдарлар деп ол медеглээн.

Иракты экономиказы Англия-биле АҚШ-тың шериг планнарынга бүрүн чагырткан. Иракты чонунуң амыдырал деннели улам-на кудулап бар чыдар, а ирак нефтиден англи монополиялар канчаар-даа аажок улуг орулгаларны ап турарлар. Чуртта дыка хөй америк шериг «эксперттер» кээп турар, олар Иракта кандыг-даа моондак чок ыңай-бээр чоруп, шериг шинчилиг информацияларны чыып турарлар.

Улустарның национал хамаарышпас чоруун хандырарда империалистиг чурттар биле оларның дарлап турары чурттарның аразында деңэвес керээлерни чок кылыры, даштыкы чурттарның шериглерин өске чурттарның девискээрлериндеи үндүрери эргежок чугула. Ылаңгыя, ортаакы чөөн-чүк командылалының төлевилелин хүлээп албазы эргежок чугула деп Самави медеглээн.

Оон соонда Египеттиң херээженмусульманнарының ассоциациязының даргазы **Зейнаб Аль Хазаль** чүве чугаалаан. Мусульманнар Кореяда дайынга кандыг-даа киржилгеге удурланып, ирак улустун чөптүг демиселин деткип, герман айтырыгны империалистиг күрүнелериниң «шиитпирлээринге» удурланып турарлар деп ол демдеглээн.

Кипр ортулуктуң төлээзи **Антонис Коконас** сөс алган. Кипрниң тайбын талалакчыларының демиселинге таваржып турар канчаар-даа аажок улуг бергелериниң дугайын ол тодаргай чугаалаан. Эрге-чагыргалар кижилерниң кол-кол эргелерин чөрчүп үреп, тайбың дээш шимчээшкинни базарын оралдажып турар. Эрге-чагыргалар Кипрниң тайбың талалакчыларының конгрезин болгаш тайбың камгалалының элээн хөй чыскаалдарын хоругдап каан. Кипрде дыка хөй тайбың талалакчыларын кара-бажыңнарда хоругдаанын ол демдеглээн.

Кипрниң улузу дайын күзевейн турар. Ол тайбың чурттаксап турар. Ол бодунуң оруун шилип алган—ол болза, тайбыңның оруу, бүгү кижи төрелгетенни хостуг болгаш ааскежиктиг амыдыралче аппар чыдар орук болур деп Коконас түннелинде чугаалаан.

Моол Арат Республиканың төлээлериниң удуртукчузу **В. Ширендыб** индирге үнүп келген. Кореяда аткылажыышкынны доп-дораан соксадыр дугайында, бодунуң иштики херектерин боду шиитпирлээр эргени корей улуска тыпсыр дугайында, Японияның демократтыг хөгжүлдезин хандырып болур бүгү талалыг тайбың керээзин Япония-биле чарарының дугайында айтырыгларны, а ол ышкаш улустарның национал хамаарышпас чоруун хүндүлээриниң болгаш хандырарының дугайында, база «соок дайын» дээр дайынны соксадыр дугайында айтырыгны Конгресске шиитпирлээри-биле киирери эргежок чугула деп Моол Арат Республиканың төлээлери санап тур деп ол чугаалаан. Моол Арат Республиканың улузунуң болгаш чазааның тайбыңга ынакшылдыының дугайын херечилеп турар тодаргай барымдааларны оратор көргүскен. Тайбының политиказын чорудуп, тайбың тургузуушкунну боттандырбышаан, бистиң күрүневис армия тудуп тургузарынга төлевилелдерни чыл санында улам кызырып турар. Армияны хандырарынга чарыгдалдар 1952 чылда 1946 чылдың деннелинден 50 хуу кызырылган. Оон-биле кады улус өөредилгезинге төлевилелдер барык ийи катап өскен. Моол Арат республикада тайбың камгалалының дугайында хоойлу үндүрген деп ол чугаалаан.

Хүндүскү хуралга француз төлээ **Жак Митторан**, Вьетнамның төлээлекчизи **Нгуен Ксюан Туй, Луи Лоагон** (Франция), Чили шүлүкчү **Пабло Неруда** болгаш **Перо Папивода** олар база чүве чугаалааннар.

(СЭТА).

Улустарның тайбың камгалалының Конгрези

ДЕКАБРЬ 17-ДЕ КЕЖЭЭКИ ХУРАЛ

ВЕНА. Конгресске калбарган саналонал бериишкиннеринге киржирин күзээн төлээлерниң көвүдээнибиле холбаштыр декабрь 17-де үш дугаар, кежээки хурал болган. Сну польша шажынчы **Лампарс** даргалаан.

Бодун «дайынга удурланып турар кижилерниң интернационалынын» төлээлекчизи болгаш пацифист мен деп адатынып турар **Жан Ван Лирд** (Бельгиядан) бир дугаарында чүве чугаалаан. Ооң төлээлеп турары «интернационал» болза, Индий-Кыдатта дайынга удур, дайын чорудуп турар чурттарже шериг материалдарын чорударындан ойталаары дээш демисежип турар деп медеглээш, Совет Эвилелиниң дугайында болгаш улус демократиязының чурттарының дугайында барыын талакы күрүнелериниң буржуаз парлалгазының чылча шаптырган хоозун үүлдерин Ван Лирд катаптап турган.

«Бир эвес Барыын Европаның чурттары федерациялыг Барыын Европаның хамаарышпас организациязы болуп катыжар болгаш бүрүн нейтралитетти камгалаар болза», тайбыңны камгалап ап болур деп Швейцарияның төлээзи **Крамер** бадыткап турган.

Италияда «Тайбың дээш христианчы шимчээшкин» деп организацияның төлээлекчизи профессор **Ада Алессандрини** чүве чугаалаан. «Бис бүзүрел чок чорукту ажып тиилээр, янзы-бүрү политиктиг үзелдерниң кижилериниң тайбың чөвүлел хуралының үндезинин тургузар ужурлуг бис. Делегейниң хөй-ниитизиниң калбак бөлүктериниң, ооң иштинде тайбың дээш демиселди бүзүрел чогу-биле көрүп турган кижилерниң тура-соруу ындыг-дыр» деп ол чугаалаан.

Кара Африканың чонунуң аар-берге баидалының дугаайын ооң төлээлекчизи **Камара** чугаалаан.

«Бис колонийжи ёзу-чурумну күзевеин турар оис, чоннуң өүгү өөлүктериниң дең эргелиг оолгаш хостуг болур чоруун күзеп турар оис. Демократтыг эргелер дээш, хосталга дээш демиселди үргүлчүлээр бис деп медеглеп тур оис» деп Камара чугаалаан.

Индий чогаалчы болгаш журналист **Гурбукш Сингх** раса талазы-биле тускаилаашкынныг чоруктуң дугайында айтырыгга холбаштыр чүве чугаалаан.

Трансиорданияның төлээзи **Мухаммед Саламга** сөс берген.

Империалистиг дарлалга удур, тайбың дээш улустуң шимчээшкини бичии Трансиорданияда улам күштүү-биле калбарып турар деп ол медеглээн.

Португалияның төлээзи **А. Васко Кабраль** улустарның тайбың камгалалының Конгрезиаге португали аныяктарның чагаазын номчаан. Тайбың дээш, Португалияның национал хамаарышпас чоруу дээш демиселге боттарының бүгү күштерин бээрин португали аныяктар чагаазында даңгыраглап турар.

Өлүрүкчү чорук турза-даа, португали улус тайбың дээш, амыдыралдың эң эки байдалдары дээш, маадырлыг демисежип турар деп Кабраль айыткан.

Ооң соонда англи шажынчы **Отэнли Эванс** чүве чугаалаан. Кореяда каржы-дошкун болгаш араатанзыг дайын чоруп турда чаңгыс-даа христианиниң сагыш-сеткили оожургал чок болуп турар дээрзинге бүзүрээр мен деп ол медеглээн.

Кореяда дайынның үргүлчүлеп турары-биле холбаштыр ханы дүвүрээзинни илередип турар декларацияга ат салыр деп Конгрессте киржип турар англи шажынчылар шиитпирлээн деп Эванс чугаалаан.

Православный, католиктиг, протестант болгаш мусульман шажыннарның төлээлекчилери президиумга улаштыр-улаштыр чедип, декларацияга аттарын салып турганнар. Конгресстиң төлээлери бут кырынга туруп келген, диңмиттиг адыш часкаашкыннары 15—20 минута дургузунда үргүлчүлээн.

Боттарының хамаарышпас чоруу дээш демисел чорудуп турар улустар-биле, ылаңгыя Тунистиң, Марокконуң, Алжирниң болгаш Вьетнамның улустары-биле француз улус эпсеткилин катыштырып турар деп Францияның Бүгү-ниити күш-ажыл конфедерациязының секретары **Жюль Дюша** чугаалаан. Чоруп турар дайыннарны доп-дораан соксадырын, герман айтыргны тайбың арга-биле шиитпирлээрин, национал хамаарышпас чорукту катап тургузарын француз улус негеп турар. Француз ажылчы чоннар беш улуг күрүнелериниң аразында Тайбының Пактызын чарарын негеп турар деп ол медеглээн.

Хуралга Кубаның херээженнериниң төлээлекчизи **Хулиа Леон**, Великобританияның төлээлекчилери — **Ирен Уорн, Джон Смит, Манкэл. Сюзан Харрис, Уолби**, Бельгияның төлээлекчилери **Маскелье** болгаш **Лекок** олар база чүве чугаалааннар.

ДЕКАБРЬ 18-ТЕ ЭРТЕНГИ ХУРАЛ

ВЕНА. Декабрь 18-те эртенги хуралды Египеттиң төлээзи **Ибрагим Рашад** даргалаан.

Сирияның улузунуң мурнундан **Ахмед Кассар** чүве чугаалаан.

Сирияда демократтыг эргелериниң изи-даа чок. Шериг диктатуразын тургусканының түннелинде политиктиг партияларның шуптузун дүжүрген, бүгү политиктиг хуралдарны хоругдап каан деп ол чугаалаан.

Бистиң улузувус бүгү улустарның өннүү болуп турар. Ол бодунуң өннүктерин болгаш дайзыннарын эки ылгап билир деп Кассар түннелинде демдеглээн.

Чилиниң төлээлекчизи **Ольга Поблете де Эспиноса** болза, АКШ-биле Латин Америка чурттарының аразында шериг дугуржулгазының дугайын чугаалаан. Ол дугуржулгага удур удурланыышкышың шимчээшкининде чоннуң бүгү кезектери киржип турар деп ол демдеглээн. Тайбың дээш, национал хосталга дээш демиселдиң калбак фронтузу тургустунган.

Бразилияның парламентизиниң кежигүнү **Вальдимино Лобо** болза, ону Конгрессче чорува деп көгүдүп турган кижилер мында чок бооп турарының талазы-биле хомудалын илереткен.

Тайбыңны хандырарының дугайында дугуржулганы чедип алырыбиле беш улуг күрүнелериниң чөвүлел хуралын доп-дораан чыылдырарын Конгресс негезин деп саналдап тур мен деп ол медеглээн.

Барыын талакы күрүнелериниң реакциялыг бөлүктериниң өскүдүп турары «соок дайынны» соксадырын француз шажынчы **Роньон** негеп турган.

Совет кинорежиссёр **С. Герасимовка** Конгресстиң киржикчилери чылыы-биле ужурашканнар. Тайбыңны быжыглаары-биле улустар аразында культура хырылзааларын калбартырының улуг ужур-дузазын Герасимов демдеглээн.

Совет улус болза, өске улустар-биле культурлуг харылзааларны калбартырынче чүткүп турар деп ол медеглээн. Совет улустуң ол чүткүлүнге элээн хөй чурттарның чагырыкчы бөлүктериниң шаптыктап турарының дугайын ол айыткан.

Совет Эвилелинде культураның кэнчаар-даа аажок өзүлдезиниң дугайын, даштыкы литературага болгаш уран-чүүлге совет улустуң соңуургалының дугайын совет төлээ демдеглеп турган.

Ооң соонда уругвай чогаалчы болгаш журналист **Саранда Кабрера** чүве чугаалаан. Ол бодунуң чугаазын Латин Америка чурттарының хамаарышпас чоруунуң болгаш тускай догуннаар чоруунуң айтырыгларына хамаарыштырган.

Скандинав чурттарының төлээлериниң мурнундан чүве чугаалааш, **Свен Иенсен** (Даниядан) болза, соңгу чүк чурттарының ажылчыннарының тайбың камгалалының Ослога болган конференциязының шиитпирлериниң дугайын улустарның тайбың камгалалының Конгрезинге дыңнадырын меңээ дааскан чүве деп медеглээн.

Эртенги хуралга англи шажынчы **Хармэн**, Ливанның төлээзи **Довлиз**, болгаш Алжирниң төлээзи **Саад Дахлеб** олар база чүве чугааланнар.

ДЕКАБРЬ 18-ТЕ ХҮНДУСКУ ХУРАЛ

ВЕНА. Конгресстиң декабрь 18-те хүндүскү хуралын Швециянның төлээзи **Артур Лундквист** даргалаан.

Доминикан республиканың төлээзи шүлүкчү **Педро Мир** чүве чугаалаан. Доминикан республиканың улузу дайынның политиказынга удур тайбың дээш демисежиринге белен деп чугаалаан болгаш Тайбыңның Пактызын чарарын дурген чедип алырынче Конгрессти кыйгырган.

Люксембургтуң төлээлекчизи **Узельдингер** бодунуң чугаазында «Хөмүр даштың болгаш канның Европа катыжыышкынын» тургузар дугайында «Шуманның планы» дээр планны сойгалап илереткен.

Антил ортулуктарның төлээзи **Петер Блекман** АКШ-та негрлериниң болгаш Англияның колонияларының болгаш чартык колонияларының үндезин чурттакчыларының аар-берге байдалының дугайын чугаалаан. Негр улус болза, Кореяның, Вьетнамның болгаш Малайяның боттарының хамаарышпас чоруу дээш демисежип турар улустарын хүндүлеп көрүп турар деп ол демдеглээн.

Австралияның төлээлериниң удуртукчузу **Аллан Бранд** индирге үнүп келген.

Улустар аразынга тайбың дээш демиселдиң херээнге кады ажылдажылганы тургузарының эргежок чугулазынче кичээнгей салыр ужурлуг дээрзин ол Конгресстиң киржикчилеринге сагындырган.

Гватемаланың төлээлериниң башты **Антонис Франко** болза, Гватемаланың улузунуң мурнундан Конгресстиң киржикчилеринге байыр чедирген болгаш өске чурттарның иштики херектеринге дашкаардан киржир чорукту чок кылыры чугула деп демдеглээн. Бодунуң амыдыралының хевирин боду шилип алыр эргени улус бүрүзүнге тыпсыр херек деп ол айыткан.

Ооң соонда Мюнген Гладбах хоорайның бургомистри чораан **Бильгельм Эльфес** сөс алгаш. Бүгү кижи төрелгетенниң чаагай чоруунга улустарның тайбың кады ажылдажылгазын тургузарынга немец улус бүгү күштери-биле дузалажырып күзеп турар деп декларацияны ол Конгресске номчаан.

Ооң соонда итали сенатор **Бози** чүве чугаалаан. Тайбыңның тиилелгезин хандырар төлээде дайынның политиказының бүгү илергейлээшкинперинге болгаш бүгү хевирлеринге удур демисел чорудары чугула деп ол демдеглээн.

Англияның Манчестер болгаш Солфорд хоорайларының чүк чүдүрүкчүлериниң мурнундан **А. Мур** Конгресстиң киржикчилеринге байыр чедирген. Улустарның тайбың камгалалының Конгрезинге белеткелдериниң Англияга канчаар чоруп турганының дугайын чугаалааш тайбынче сеткилиниң ханызындан чүткүп турар кижилерни катыштырары эргежок чугула деп ол айыткан.

«Эртем тайбың дээш» деп организацияның мурнундан Конгрессте хайгааракчы болуп олуржуп турар **Ф. Джексон** чүве чугаалаан. Бистиң организациявысты тургузар деп шиитпирлээн эртемденнер делегейниң үшкү дайынынга шаптыктаар болгаш бүгү делегейге тайбыңны катап тургузар төлээде бүгү-ле чүүлдерни кылыр деп долу шиитпирлиг деп чугаалаан.

Англи шажынчы **Александер Ридке** сөс берген. Тайбың дээш демиселге шажынның албанчылары улуг рольду ойнап болурлар деп ол чугаалаан. Шажынның күштери дайынга удур бүгү-делегей походу кылдыр катыжар ужурлуг деп Рид медеглээн.

Гаитаның төлээзи шүлүкчү **Рене Депестер** чүве чугаалааш, дайын кыпсыкчыларын сойгалап илередип турар уран чогаалдарны тургузарынче бүгү делегейниң чогаалчыларын болгаш шүлүкчүлерин кыйгырган.

Хүндүскү хуралга ол ышкаш Швециянның төлээзи **Бломберг**, Панаманың төлээзи **Санчес**, индий чогаалчы **Романдел Десаи**, Англиядан келген өг-бүле ээзи **Фиклинг**, Финляндияның төлээлери **Мелтти** болгаш **Иверсон**, база Сан-Маринонуң төлээлекчизи **Вирджилис Рети** олар база чүве чугаалааннар.

(СЭТА).

Марксизм-ленинизмниң классиктериниң чогаалдары венгр дылда

БУДАПЕШТ. Марксисчи-ленинчи литератураларга Венгрияның ажылчы чоннарының сонуургалы улуг. Маркс, Энгельс, Ленин болгаш Сталинның чогаалдары чурттун хосталганындан бээр 8.385.680 экземпляр ниити тиражтыг үнген. Ол-ла үениң дургузунда В. И. Ленининиң ажылдарының ниити тиражы 2.170.100 экземпляр, И. В. Сталинның чогаалдары 4.477.300 экземпляр чедип турар. «Сикра» деп ном үндүрер чер марксизм-ленинизмниң классиктериниң чогаалдарын чүгле бо чылын 1.331.900 экземпляр кылдыр парлап үндүрген. И. В. Сталинның чогаалдарының 13 томнарын венгр дылда бо чылын парлап үндүрген. Оларның бирээзи-ле 100 муң экземпляр. И. В. Сталинның тайбың дугайында чугааларының чыылдазын ийи катап парлап үндүрген. «ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзу» 660 муң экземпляр ниити тиражтыг алды катап парлатынган. Ленин биле Сталинның дыка хөй чогаалдары венгр дылда бир-ле дугаар бо чылын парлатынып үнген.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XIX съездизиниң материалдарын, эш И. В. Сталиннның «ССРЭ-де социализмниң экономнуг проблемалары» деп гениалдыг чогаалын, съездиниң сөөлгү хуралынга ооң чугаазын Венгрияда улуу-биле сонуургап турар. Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XIX съездизинге эш Сталиннның чугаазын венгр дылда 100 муң экземпляр тиражтыг парлап үндүрген. Эштер Г. М. Маленковтуң, Н. С. Хрущёвтуң илеткелдери болгаш съездиниң өске-даа материалдары массалыг тиражтарлыг парлатынып үнген.

(СЭТА).

КЫДАТТА ОРУК ТУДУУШКУНУ

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң дамчыдып турары болза:

Коммуникациялар министерствозунуң чоокта чаа медээлээнин ёзугаар алырга, улустуң чазааның янзы-бүрү можуларга кылганы шоссе (чазаглыг) оруктарны санаваска, бо чылын Кыдатта 7 муң километр шоссе орук кылдынган болгаш септетинген.

Эрткен үш чылдың дургузунда улустуң чазаа 34 муң километр ажыг шоссе оруктарны катап кылган. Чуртта ажыглатынып турар шоссе оруктарның ниити узуну бо чылын 112 муң километр чедип турар.

(СЭТА).

Герман Демократтыг Республиканың улус ажыл-агыйынның чедиишкиннери

БЕРЛИН. Герман Демократтыг Республиканың информация ведомствозунуң медээлеп турарын ёзугаар алырга, Герман Демократтыг Республиканың чазаа 1952 чылдың декабрь 11-де болган бодунуң чөвүлел хуралынга улус ажыл-агыйының 1953 чылда планы — Герман Демократтыг Республиканың улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң беш чыл планының үшкү чылының төлевилелин чүүлдүг деп көрген.

Герман Демократтыг Республиканың улус ажыл-агыйының беш чыл планының баштайгы ийи чылдарының дургузунда чедип алган чедиишкиннерин күрүнеиң план комиссиязының даргазы Лейшнер ол чөвүлел хуралга айыткан. 1950 чылдың деңнелинге бодаарга, 1952 чылда үлетпүрүңү ниити продукциязының хемчээли 40,5 хуу улгадыр.

1950 чылга деңнээрге 1952 чылда металлургия үлетпүрүнге продукция бүдүрүп үндүрүүшкүнү 62 хуу, машина тудуушкунунга—52 хуу өзер, аъш-чем продукциязын бүдүрүп үндүрери 58 хуу көвүдээр.

1950 чылга деңнээрге республиканың көдээ ажыл-агыйында база дыка улуг чедиишкин чедип алдынган.

Чижээ, ол-ла үениң дургузунда тараа бүдүрүүшкүнү 20 хуу, чигир свёклазының бүдүрүп үндүрүүшкүнү —9 хуу, эът—77 хуу улгаткан.

Үүрмектеп садар садыгның бараан саарылгазы 1950 чылга деңнээрге 1952 чыла 48 хуу өзер.

1950 чылга деңнээрге 1952 чылда капитал ажылдың хемчээли 2 катап улгадыр.

Тайбың тургузуушкуннуң херээнде бо чедиишкиннер болза, бир эвес империалистиг кулданыышкын болгаш дарлаашкын чок болза, немец улустуң кайы хире хөгжүлделиг болур аргазын көргүзүп турар деп Лейшнер демдеглээн. Герман Демократтыг Республиканың ажылчын аңгызының, ажылчы тараачыннарның, күш-ажылчы интеллигенциязының улуг-улуг чедиишкиннери болза, Барыын Германияның чурттакчы чонунга чыыткыланчак чижек болур Совет Эвилелиниң болгаш Улус Демократиязының чурттарының калбак болгаш ак-сеткилдиг дузаламчызының ачызында Герман Демократтыг Республиканың ажылчы чоннарының тайбың тургузуушкунда чедиишкиннери чедип алдынар аргалыг болган.

Тайбыңны камгалаары дээш, Германияның национал чаңгыс-аай чоруун катап тургузары дээш демиселдин демдээ-биле Германияның чаңгыс-аай социалистиг партиязының ийиги конференциязынга идип үндүрген Герман Демократтыг Республикага социализмниң үндезиннерин тургузар сорулгаларның демдээ-биле Герман Демократтыг Республиканың улус ажыл-агыйынын 1953 чылда планын чогаадып кылган.

Улус ажыл-агыйының 1953 чылда планы улуг сорулгаларны салып турар болгаш Герман Демократтыг Республиканың экономика үндезиннерин улам ыңай быжыглаарынга болгаш хөгжүдеринге дузалаар.

Герман Демократтыг Республиканың үлетпүрүнүң ниити продукция бүдүрүп үндүрүүшкүнү 1952 чылга деңнээрге 1953 чылда 12.6 хуу өзер.

1953 чылда көдээ ажыл-агыйның кол сорулгазы болза, көдээ ажыл-агыйның кооператив бүдүрүлгелерин калбаа-биле деткивишаан, амгы үениң хөй янзы көдээ ажыл-агый техниказын ажыглалга шингээтпишаан, улуг бүдүрүлгеже шилчип кирери болур.

Үүрмектеп садар садыгның бараан саарылгазы 1952 чылга деңнээрге 1953 чылда 11 хуу улгадыр. Улус үлетпүрүнүң бүдүрүлгелеринге күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн 1952 чылга деңнээрге 1953 чылда 15,2 хуу өзер, а ортумак ажыл төлевири 7 хуу улгадыр.

1953 чылда улус ажыл-агыйының планының дугайында хоойлунуң төлевилелин бадылаары-биле Герман Демократтыг Республиканың улус палатазынче киирген.

(СЭТА).

ЭДЕ ТУРГУСКАНЫНЫҢ СООНДА

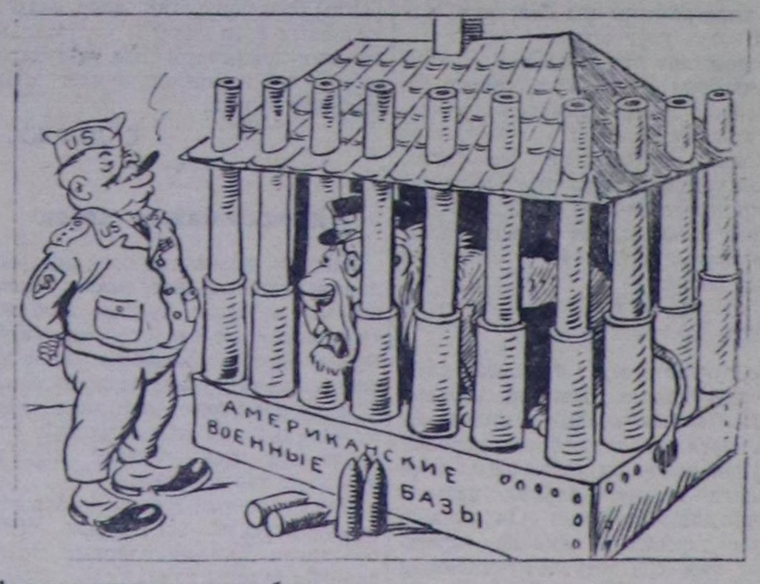

Америк стильдиг англи бажың.

Кореяда болуушкуннар

Кореяның Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Корей Улус Демократтыг Республиканың Улустуң армиязының Кол командылалының декабрь 17-де медээлээни болза:

Эрткен хүннүң дургузунда Кореяның Улустуң армиязының катыжыышкыннары биле кыдат улустуң эки-турачылары америк-англи эжелекчилерге болгаш лисынманчы шериглерге удур тулчуушкуннарны эргиг туруштарга чорудуп турган.

Тайбың чурттакчыларлыг черлерни дайзынның бомбалаарынга болгаш пулемёт-биле боолаарынга киржип турган самолёттардан дөрт самолётту декабрь 17-де Улустуң армиязының зениттиг кезектери-биле дайзынның самолёттарын адар адыгжы аңчылар аңдара аткан болгаш ийи самолётту үрей аткан.

ПХЕНЬЯН. Корей Улус Демократтыг Республиканың Улустуң армиязының Кол командылалының декабрь 18-те медээлээни болза:

Эрткен хүннүң дургузунда Кореяның Улустуң армиязының катыжыышкыннары биле кыдат улустуң эки-турачылары америк-англи эжелекчилерге болгаш лисынманчы шериглерге удур ол черлеринге ужур-дузалыг тулчуушкуннарны бүгү фронтуларга чоруткан.

Тайбың чурттакчылыг черлерни бомбалаарынга болгаш боолаарынга киржип турган дайзынның самолёттарындан үш самолётту Улустуң армиязының зениттиг кезектери болгаш адыгжы-аңчылар аңдара аткан болгаш 7 самолётту үрей аткан.

(СЭТА).

—⊙—

Американнарның чаа өнчүк чөңгээлери

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң корреспондентизиниң Кэсондан дамчыдып турары болза:

Декабрь 13-те америк шериг самолёду Кореяга тайбынчыдылга дугайында чугаалажыышкыннарга чораан корей болгаш кыдат төлээлерлиг чүк машиназын бомбалаан болгаш боолаан. Ооң түннелинде төлээлериниң 3 кижизин балыглаан болгаш бир кижи аары-биле балыгланган. Бо болза, дугуржулганы база бир үрээн чорук болур.

Кэсондан Пхеньянче чоруп олурган ол чүк машиназы көскү ылгамыр демдек болур кызыл туктуг чораан. Автомашина декабрь 13-те 11 шак 30 минутада Саривоньнуң соңгу талазында Анкокни кыдыынга халдашкынга таварышкан.

Корей болгаш кыдат таланын харылзааның кол офицери өске талаже шиитпирлиг удурланыышкынны чоруткан.

(СЭТА).

—⊙—

Кореяда американнарның ужур-дуржок үүлгедиглериниң дугайында

ЛОНДОН. Понган ортулукта лагерьлерде туттурган кыдат болгаш корей шериглерни америк өлүрүкчүлериниң ханныг ёзу-биле аажылап турарынга ханызы-биле килеңпеп удурланган чүүлду «Дейли уоркер» солун парлаан. Лагерьлериниң начальнигиниң миниишкинин ёзугаар алырга, туттурган шериглер ырлашкан дээш оларны аажылап турар деп солун демдеглеп турар.

Шак мындыг массалыг өлүрүкчү чоруктарга удур күштүү-биле удурланырынче болгаш Кореяда дайын чорудулгазын доп-дораан соксадырын чедип алырынче бүгү организацияларны англи-кыдат найыралдың ниитилели декабрь 16-да кыйгырган.

(СЭТА).

—⊙—

Исландияда бүгү-ниитиниң ажыл соксадыышкыны үргүлчүлеп турар

ПАРИЖ. Франс Пресс агентилелиниң Стокгольмда корреспондентизиниң дамчыдып турарын ёзугаар алырга, өртектерниң улгатканышга болгаш ажыл төлевириниң кудулаанынга удурланыышкын кылган Исландияның профэвилел катыжыышкынының бүгү-ниити ажыл соксадыышкыны үргүлчүлеп турар.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор
О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

Кызыл хоорайның Дружба кудумчузунда № 88 бажыңның № 10 квартиразында чурттап турар Холматова Анна Федоровна, Барыын-Хемчик районда чурттап турар ашаа Холматов Долбай Александровичиден чарлырының дугайында айтырыгны көлүрген. Ол херекти Тыва область судунга көөр.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62, харыысалгалыг редакторнуң орулакчызының, партийжи амыдырал, культура болгаш амыдырал киллистериниң—3—88; харыысалгалыг секретарының 4—98; пропаганда болгаш агитация, уран-чүүл, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа киллистериниң 3—68, иштики информация, бухгалтерияның—3—65.

ВО 2078

Облкүүскомнуң типографиязы